

A critical evaluation of the relationship between personality, intelligence, and crime

Sadullah Seyidoğlu¹

¹Siirt University, Vocational School of Social Sciences, Department of Social Work and Consultancy, Siirt, Türkiye.

ABSTRACT

This study critically examines the relationship between personality, intelligence and crime. The extent to which psychological factors contribute to the understanding, explaining and predicting criminal behaviour is evaluated. In the light of models and academic perspectives on personality and intelligence, the study addresses the assumptions that personality traits such as psychoticism, neuroticism, extraversion and low intelligence levels/IQ scores increase the likelihood of committing crime. It is emphasized that although certain personality traits and low intelligence are associated with crime, they are not entirely determinant of crime and delinquency. The importance of social, cultural, economic and environmental factors, as well as education and social environment, in shaping criminal behaviour is discussed, and it is argued that these external conditions may be more influential in the criminal process than individual psychological characteristics. In addition, the methodological difficulties of models in the field of personality and intelligence are discussed, and the need for more comprehensive research approaches is expressed. It is concluded that multifaceted and holistic perspectives integrating psychological and sociological factors are essential for developing crime prevention and intervention strategies. Finally, it is suggested that future crime studies adopt more holistic methodologies that consider the interaction between individual characteristics and social influences.

KEYWORDS

Crime, delinquency, personality, intelligence, critical evaluation.

Introduction

The quest to understand and explain the origin and causes of criminal behaviour and how to prevent it has long engaged scholars in various disciplines. Among the numerous factors studied, personality traits and intelligence have received considerable attention as potential determinants of criminal activity. However, the extent to which these psychological traits can explain crime remains a topic of contention. This paper presents a critical assessment of the relationship between personality, intelligence, and criminal behaviour, examining the assumptions that underpin both explanatory arguments for and against and considering the broader social, cultural, and economic context in which crime occurs.

The number of sociological and psychological perspectives to explain crime and delinquency is quite large. The main reason for this is that the nature of crime and delinquency is complex, and there are many criminal profiles and types of crimes. In other words, the existence of a large number of variables (personality, intelligence, family structure, social problems, etc.) and a large number of crime types (theft, murder, drugs, etc.) has necessitated a multi-perspective explanation of crime and delinquency. However, it cannot be said that each of these perspectives, widely available in the literature, can fully explain crime individually and comprehensively due to various inadequacies or deficiencies. For this very reason, there is a need for a critical evaluation of these perspectives. In this context, this study evaluates the

relationship of personality and intelligence factors, which are frequently discussed in the literature about to crime and delinquency, with the phenomenon of crime and their potential to explain crime. There are almost no academic studies on this subject and scope in Türkiye. The potential of sociological and psychological perspectives to explain crime and delinquency has not been evaluated comprehensively and systematically. Therefore, the main purpose of this study is to make this assessment. This study discusses the supporting arguments and significant shortcomings of personality and intelligence perspectives as psychological factors in crime and delinquency to emphasize the importance of critical thinking.

It is very important to elucidate the relationship between personality, intelligence and crime. Knowing the relationship between personality and crime can help identify individuals at higher risk of engaging in criminal behaviour. This knowledge can help to address, assess or develop early intervention strategies to address problematic personality traits before they lead to criminal behaviour, thereby reducing crime rates. Likewise, understanding the relationship between intelligence and crime is important for providing education and developing social programs to meet the needs of individuals with cognitive deficits. Identifying the link between intelligence levels and crime makes it possible to prevent cognitive deficits from revealing criminal behaviour by providing support to individuals at risk in this sense. The relationship between personality, intelligence and crime is important because it provides insight into the psychological and cognitive factors that may lead to crime. However, this study emphasizes that these factors are only a part of the picture. Along with these factors, social, cultural and environmental conditions can also play a critical role in shaping criminal behaviour. A holistic approach that integrates psychological and sociological perspectives is necessary to explain, assess, and prevent crime and to develop effective strategies.

The study examines the concepts of personality and intelligence from two perspectives. First, the basic arguments of the models and research that show the relationship between each concept and crime are presented. Then, the strengths and weaknesses of the proposed explanations, the framework in which crime and criminality are analyzed, and the degree of reality of their basic assumptions are evaluated.

Personality, intelligence and crime

In general, studies in crime, delinquency, and personality literature suggest that an individual's personality may influence his or her decision to engage in criminal behaviour. These studies emphasize that individuals with certain personality traits (such as extraversion and neuroticism) have a higher potential to commit crimes. Studies in the literature on crime, delinquency, and intelligence indicate that low intelligence or a low score on an IQ test increases the likelihood of committing a crime. In other words, crime is not a behaviour that individuals who can demonstrate their reasoning skills, use their intellect, and have a developed intelligence can engage in.

Personality and crime

The concept of personality is defined as the totality of traits that distinguish an individual from others, contribute to forming their unique identity, and are consistent over time (Clark et al., 2007; Taymur & Türkçapar, 2012). Personality can be defined as a combination of an individual's unique characteristics. It is a distinctive behavioural and attitudinal pattern exhibited by an individual in their daily interactions (Köroğlu & Bayraktar, 2011). The term "personality" describes the enduring characteristics of an individual's physical, cognitive, emotional, and social attributes. In this sense, personality represents the most fundamental element determining an individual's relatively permanent tendencies, behaviours, relationship patterns, and reactions (Roberts & Mroczek, 2008; Dal, 2009; Beaver et al., 2017). Two distinct perspectives have emerged regarding the primary determinants of personality formation. The first perspective posits that heredity is the primary determinant of personality, whereas the second asserts that environmental and social factors play a significant role (Burger, 2006). The suggestion is that

personality is shaped by a complex interaction of heredity, environmental influences, and the creative behaviours of the individual. In this sense, personality develops at an early age with birth and remains relatively stable throughout life (Murdock, 2013).

The most prevalent personality model in criminological literature is one proposed by Eysenck. In this model, Eysenck sought to identify which personality type is more prone to criminal behaviour. Eysenck identified three dimensions of personality within the scope of his model. These are the three dimensions of personality within the scope of the Eysenck model: *psychoticism*, *extraversion* and *neuroticism* (PEN). Eysenck initially proposed that an individual's personality is shaped by two fundamental dimensions: extraversion and neuroticism. However, he subsequently incorporated psychoticism as a third dimension into his model, thereby enhancing its capacity to elucidate the extent of an individual's involvement in criminal behaviour and the interrelationship between personality and crime. Additionally, Eysenck devised and employed a personality questionnaire (EPQ) to quantify the extent of each personality dimension (Eysenck & Eysenck, 1985; Eysenck & Gudjonsson, 1989).

Eysenck characterizes individuals with a high psychoticism score as egocentric, aggressive, anti-social, and impulsive. Individuals with this personality dimension are typically characterized by selflessness, warmth, and altruism. The term "neuroticism" is used to describe individuals who exhibit low self-esteem, anxiety, and wide mood swings. Those who exhibit neuroticism tend to display a proclivity for emotional volatility and a pronounced response to aversive stimuli. The personality trait of extraversion is characterized by a proclivity for seeking novel experiences and a tendency to express dominance and assertiveness. This personality dimension is typified by assertiveness, dominance, and a proclivity for seeking novel experiences and sensations. Therefore, individuals with high levels of extraversion require greater stimulation from their social environment. This leads to the proposition that individuals exhibiting high levels of extraversion are more likely to engage in criminal behaviour. Moreover, this dimension of personality has been linked to various mental health issues, including depression, anxiety, low self-esteem, shyness, moodiness, and emotionality (Eysenck & Eysenck, 1985).

Eysenck underscored the substantial interconnection between criminal conduct and personality variables. In this context, Eysenck highlighted two key anti-social personality traits within his model. These are extraverted and neurotic personality traits. He posited that individuals exhibiting one or the other of these two personality traits occupy the extremes of the personality spectrum, rendering them more susceptible to self-harm and criminality. Additionally, he linked neuroticism with self-destructive behaviours, including substance abuse and addiction, as well as criminal conduct (Eysenck & Eysenck, 1985). Similarly, it has been suggested that individuals with low levels of conscientiousness, low levels of agreeableness, or high levels of neuroticism may display increased aggression, experience elevated stress levels, and engage in anti-social behaviours (Sleep et al., 2021).

A substantial body of research has provided empirical evidence in support of Eysenck's assertion that there is a relationship between criminality and personality traits. For example, research has demonstrated that psychoticism is consistently associated with criminal behaviour, while extraversion is linked in younger samples and neuroticism is linked in more adult samples (Bo et al., 2019). Another study found that individuals who engage in criminal activities tend to exhibit traits such as egocentrism, non-compliance with the law, lack of adherence to values and beliefs, and difficulty in controlling impulses (Traynham et al., 2019). Similarly, another study indicates that individuals who engage in criminal behaviour exhibit diminished social connectedness and heightened aggression. Furthermore, they are more likely to exhibit neuroticism and psychoticism than individuals who do not engage in criminal behaviour. Some studies have demonstrated that an individual's personality traits significantly predict criminal behaviour, irrespective of gender, race, age, place of residence, and adopted culture (Jones et al., 2016; Cunha et al., 2018). Some studies employing the Eysenck Personality

Scale have corroborated the relationship between personality and criminality. Consequently, individuals exhibiting traits of extraversion and neuroticism are more prone to engage in criminal behaviour (Caspi et al., 1994).

In his model, Eysenck posited that the genetic characteristics of the individual largely determine personality dimensions. He proposed that highly extroverted individuals or exhibit neurotic traits have nervous systems that render them particularly susceptible to social and moral conditioning (e.g., the development of conscientiousness or moral principles). Consequently, an individual who is unable to develop moral and social responses is more likely to engage in criminal or deviant behaviour. Concurrently, the personality states of individuals are formed during early childhood. Accordingly, it is feasible to discern the personality dimensions that manifest in criminal behaviours in advance. This allows for integrating high-risk individuals into society or preventing criminal activity (O'Riordan & O'Connell, 2014).

To elucidate the relationship between personality and behaviour, it is essential to introduce the "*Five-Factor Model*" (FFM), which is one of the most common models in the existing literature. This model offers a robust structure that enables the classification of most personality traits. This model defines personality domains based on the words people often use to describe themselves and others. Numerous researchers and psychologists have formulated it. Among these researchers, McCrae and Costa (2003) initially proposed a classification of personality dimensions through factor analysis, which other researchers subsequently supported. They adopted a five-point model by including only two of the three dimensions proposed by Eysenck (neuroticism and extraversion) in the classification. The model proposes that five domains account for individual personality differences in light of the aforementioned. These domains are neuroticism, extraversion, openness to experience, agreeableness, and conscientiousness (John & Srivastava, 1999; Costa & Widiger, 2002; McCrae & Costa, 2003; Clark et al., 2007; Brown, 2016).

The *neuroticism* dimension of personality is associated with emotional stability. Those who score highly in this domain often display a proclivity for anger and sadness, as well as irrational ideas, uncontrollable impulses, and anxiety. In contrast, individuals who score low on the neuroticism scale are often described by others as exhibiting a mild, calm, and relaxed demeanour. The second domain, *extraversion*, is typified by sociability, excitement, and arousal. Individuals who score high on the extraversion scale (i.e., extroverts) are typically characterized by high activity levels, communication, and assertiveness. Furthermore, they tend to exhibit greater optimism about the future. In contrast, introverted individuals are often described as reserved, detached, and shy. The third domain, *openness to experience*, encompasses individuals who exhibit an active imagination, insight, an appreciation for beauty, a tendency towards diversity, and intellectual curiosity. Individuals who score high on the openness domain are more likely to embrace unconventional ideas, adopt non-traditional values, and experience a broader range of emotions, including positive and negative experiences, than those who are more closed-minded. In contrast, individuals with low scores on openness tend to prefer the familiar, exhibit traditional behaviours, and espouse a conservative worldview.

The fourth domain is that of *agreeableness*. This domain pertains to interpersonal tendencies. Individuals who score high in this domain are typically perceived as warm, altruistic, loyal, soft-hearted, compassionate, forgiving, sympathetic, and trusting. In contrast, less agreeable individuals are often described as exhibiting several negative personality traits, including harshness, irritability, intolerance, criticalness, impatience, ruthlessness, and a proclivity for engaging in arguments. The fifth domain, *conscientiousness*, is associated with an individual's capacity to regulate impulses and exercise self-control. Those who score highly on conscientiousness are often described as exhibiting characteristics such as organization, meticulousness, ambition, efficiency, determination, diligence, and willpower. Furthermore, individuals who exhibit high levels of conscientiousness are more likely to achieve academic and professional success. In contrast, individuals with low scores in this domain are perceived

as exhibiting a lack of care and diligence and a proclivity for attributing responsibility to others rather than taking accountability for their actions.

The results of the Big Five personality model analyses indicated that individuals exhibiting high levels of extraversion and low levels of agreeableness, neuroticism, and conscientiousness were more likely to engage in criminal activities. Additionally, the study illuminated the influence of age, gender, and other demographic factors. It was thus established that academic difficulties encountered during adolescence serve as a contributing factor in the delinquency process. Furthermore, empirical evidence indicates that males are more prone to engage in criminal activities than females (O'Riordan & O'Connell, 2014). Furthermore, individuals with stable emotional states may demonstrate greater resilience in adversity, whereas those with fluctuating emotions may encounter greater challenges in responding to external conditions. Those with unstable emotional states may respond to circumstances in a more aggressive manner than anticipated, which could potentially result in criminal behaviour. Similarly, individuals who experience difficulties in forming positive interpersonal relationships may be more likely to engage in violent behaviour when faced with challenging circumstances (Clark et al., 2007; Gökulu, 2019).

Recently, personality traits have been defined within the framework of this five-factor perspective and adopted as the most widely accepted model among psychologists (Çiçek, 2020). However, recent studies have revealed the existence of two higher-order personality traits, called the "big two" by Becker, which underlie these five factors and explain a large portion of the common variance among the sub-dimensions. These higher-order traits are named *alpha* (α) *stability* and *beta* (β) *flexibility*. Stability includes agreeableness, neuroticism and self-control, while flexibility includes openness to innovation and extraversion (Becker, 1999; Olson, 2005; De Young, 2006). Many studies have proved that these higher-order factors are logical, stable and based on genetic foundations. In addition, the validity and consistency of this construct in different cultures have been supported by various studies (Jang et al., 2006; Demirbaş, 2014; Çiçek & Aslan, 2019).

Another personality model that has recently garnered significant attention in the academic literature is the *HEXACO model*. The model is primarily formulated by Ashton and Lee. The HEXACO Model posits six main dimensions of personality, derived through factor analysis techniques. In the HEXACO model, two of the six dimensions of personality (openness and conscientiousness) were derived from the FFM model. In contrast, one (extraversion) was derived from both the FFM and Eysenck's model. Additionally, three new dimensions (agreeableness, emotionality, and honesty/modesty) were incorporated (Ashton & Lee, 2007; Rolison et al., 2013).

This model defines agreeableness by three key characteristics: forgiveness, flexibility, and kindness. Individuals who exhibit low scores on this dimension typically display a proclivity for holding grudges, making critical remarks about others, and experiencing heightened levels of anger. The emotionality dimension is typified by traits such as cowardice, excessive worrying, dependency, and intense emotionality. Individuals who score high on this dimension typically exhibit heightened anxiety, a proclivity for dependence on others, and an exacerbation of fear responses. The model was expanded to include an additional dimension, namely honesty/humility. This dimension encompasses such qualities as sincerity, fairness, modesty, and the avoidance of greed. It was stated that this personality dimension encompasses sincerity, fairness, humility, and/or the avoidance of greed. Individuals who score low on this dimension typically exhibit manipulative behaviours, exploit others, and perceive an exaggerated sense of entitlement (Ashton & Lee, 2007; Rolison et al., 2013).

The HEXACO model also elucidates the relationship between crime and personality. In this model, the emotionality dimension of personality is a primary focus. Indeed, it is established that individuals who perpetrate criminal acts exhibit a lack of emotional stability. Consequently,

incorporating additional personality dimensions, including "honesty/humanity," into the existing personality models has elevated the prominence of this model. Indeed, some studies have identified a relationship between these dimensions of honesty/humanity and the process of criminality. Indeed, researchers have identified a relationship between the honesty/humanity dimension and the three personality traits collectively known as the "Dark Triad," namely psychopathy, Machiavellianism, and narcissism (Ashton & Lee, 2007). Individuals with psychopathic personality traits start their criminal activities at a young age and continue to engage in antisocial behaviour throughout their lives (Prospero-Luis et al., 2017). Some recent studies have shown that the prevalence of psychopathic personality traits is higher among prisoners than among non-prisoners (Trulson et al., 2016; Gartner et al., 2016; Cunha et al., 2018). Moreover, numerous studies from the fields of psychiatry, neuroscience, and psychology have hypothesized that personality traits are associated with crime because individuals with this personality are neurologically unable to process the reward-punishment relationship in the brain (Jones & Hare, 2016; Nigel et al., 2018; Cunha et al., 2018). Moreover, recent neurocognitive findings have revealed that abnormalities in the amygdala region of the brain (a brain region that manages an individual's emotions such as worry, fear, anxiety, and anger) can lead to impaired social functioning, which increases the likelihood of antisocial behaviour (DeLisi et al., 2018).

In addition to the three fundamental personality models previously discussed, several researchers have proposed a number of additional personality dimensions, exploring the relationship between personality and criminality. Some researchers have identified a relationship between antisociality and criminal behaviour and the individual's physiological system (Gray, 1977). In this regard, it has been proposed that deficiencies in the neurological or neural system of the individual may contribute to the manifestation of aggressive behaviours (Fowles, 1980; Gorenstein & Newman, 1980). Additionally, this deficiency may be a potential source of behavioural issues in children (Quay, 1986; Caspi et al., 1994). Zuckerman (1989) defined a personality factor as P-ImpUSS. By this concept, the researcher posited that the delinquency process is typified by impulsivity, aggression, and a lack of social responsibility. Cloninger (1987) proposed a three-factor bio-social model. In this model, it was determined that individuals are more prone to engage in criminal activities, perpetrate violence in the future, and become antisocial due to high novelty seeking, low harm avoidance, and reward addiction. Miller and Lynam (2001) proposed a model of personality traits associated with individuals who engage in criminal behaviour. In this model, these individuals are typically distinguished by hostile attitudes, egocentric perspectives, a proclivity for seeking revenge, feelings of jealousy, and a deficiency in empathy towards others. Those who perpetrate criminal acts frequently display a deficiency in ambition, motivation, and perseverance. Such individuals frequently experience difficulty in regulating their impulses and tend to espouse unconventional values and beliefs (Miller & Lynam, 2001).

Some recent studies have revealed a significant relationship between personality and crime. The main findings of these studies were also evaluated in a systematic study by Tharshini and colleagues (2021). The prominent results of some of these studies are as follows: Psychopathic personality traits were found to increase the likelihood of arrest, incarceration and conviction in both male and female adolescents (Beaver et al., 2017). Individuals with low levels of self-control are less meticulous, prefer simple tasks that require short-term and low commitment, act short-sighted and lack autonomy (Brown, 2016). In particular, psychopathic personality traits such as impulsivity, irresponsibility and antisocial behaviour increase the risk of violence (Bo et al., 2019). Psychopathy is linked not only to violent behaviour in general but also to intimate partner violence (Boccio & Beaver, 2016; Cunha et al., 2018). Individuals who commit violent crimes and use substances exhibit a distinct personality pattern of high neuroticism, low agreeableness, and low conscientiousness (Nigel et al., 2018). In addition to emotional and behavioural disorders, recidivism, recidivism of sexual offences, and instrumental violence are associated with psychopathic personality structure (Tharshini & Ibrahim, 2020). Individuals with psychopathic tendencies start their criminal activities at an early age and continue their

antisocial behaviour throughout their lives (Trulson et al., 2016). Having moral values and a strong self-control personality trait are significantly linked to the likelihood of offending among both women and men (Ivert et al., 2018). Individuals with low self-control are more likely to engage in various criminal behaviours, such as committing computer crimes and associating with gangs (Tornquist & Miles, 2019). High levels of impulsivity are an influential factor in youth involvement in criminal activities (Forrest et al., 2019).

After examining the effects of personality traits on criminal behaviour based on various theories and their assumptions in the literature, it is important to evaluate the strengths and weaknesses of this relationship. The following section presents a methodological and theoretical evaluation of the relationship between personality and crime.

Evaluation of the relation between personality and crime

The relationship between criminal behaviour and personality has been a topic of investigation by numerous researchers, who have proposed a range of hypotheses to explain this phenomenon. Nevertheless, it is a fact that personality models and assessments exert minimal influence on the research conducted by criminologists (Gottfredson & Hirschi, 1990). There are, of course, several reasons for this state of affairs. One such reason is that personality models have been identified as being methodologically problematic. The application of these models to the study of crime and delinquency has revealed several methodological issues, which has led to the conclusion that personality is an area of research that is unlikely to yield fruitful results in this field. While some personality models posit that understanding personality is essential for understanding crime, some criminological research indicates that this view is not universally accepted. In particular, those who oppose empirical studies linking personality to crime have identified three main problems. These include the difficulties in measuring personality, the difficulties in measuring criminality, and the limitations of sampling (Schuessler & Cressey, 1950; Waldo & Dinitz, 1967; Tennenbaum, 1977). Indeed, the esteemed journal "Criminology", a prominent publication in the field of criminology, featured a mere four articles on the nexus between criminal conduct and personality variables between its inception in 1964 and the 1990s (Stitt & Giacomassi, 1992; Caspi et al., 1994). This evidence demonstrates that the analysis of personality in the context of criminal behaviour has not been a prominent focus within the field of criminology.

One of the methodological shortcomings of personality models is using an inadequate sample. Indeed, the research sample typically employed to elucidate the relationship between personality and criminality is comprised of individuals with criminal records or individuals currently incarcerated. However, the primary issue with this approach is the potential for inclusion of individuals who have committed crimes, are currently engaged in criminal activities, or can be defined as "hidden criminals" in the control sample. In other words, an individual from the sample may have indicated that they have no connection with criminality if they have committed a crime or are currently engaged in criminal activities, even though they may still be considered a criminal by the legal system. This also calls into question the reliability of the research findings and underlying assumptions. Indeed, it is not feasible to prevent this scenario from occurring, which could potentially lead to erroneous results. In these models, the method of determining a sample by applying previously prepared scales or guilt questionnaires is consistently preferred (Schuessler & Cressey, 1950). Indeed, these scales and questionnaires have been the subject of criticism because they include behaviours that may not necessarily lead to delinquency, as well as a considerable number of superfluous questions (Hindelang et al., 1979; Hirschi et al., 1980).

When it comes to the type of crime, problems may arise in models that try to reveal the link between personality and criminality. This is because it is a fact that each type of offence may be affected by different variables or that not all types of offenders are the same. For example, individuals who have committed crimes very infrequently (e.g., assault or violence), except for

serious criminal individuals, may give a very trivial reason (such as taking the family car without permission) (Elliott & Huizinga, 1989). Conversely, repeat offenders may also tend to underreport crimes they have committed or crimes for which they do not perceive certain types of offences to be significant (e.g., drug use) (Hirschi et al., 1980). Therefore, self-report surveys on delinquency are particularly likely to yield incomplete or inaccurate data and thus lead to research strategy errors.

It is reasonable to posit that an individual's personality may influence their decision to engage in criminal behaviour. However, models that seek to elucidate the relationship between crime and personality are typically predicated on the general assumption that individuals who exhibit specific personality dimensions are more prone to engage in criminal behaviour. These assumptions are justified because personality dimensions are largely determined by an individual's genetic, neurological, or neural characteristics (Fowles, 1980; Gorenstein & Newman, 1980; O'Riordan & O'Connell, 2014). This explanation gives rise to the view that biological factors (such as genetics) determine psychological factors (such as personality), thereby revealing the crime phenomenon. This explanation is also problematic and lacks a holistic perspective. Indeed, an individual's personality may affect their health or well-being, increase their susceptibility to illness, and even influence their decision to engage in criminal behaviour, which is a reasonable assumption. However, the relationship between an individual's personality and criminality is complex and multifaceted. Furthermore, an individual's personality may also be influenced by several variables. In this context, criticisms have been levied against personality models for their failure to take into account the social factors that shape human physiology and psychology, as well as the various opportunities for individuals to express their extraversion and introversion (Pfohl, 1994).

As posited by Eysenck, individuals who exhibit neuroticism may be more prone to engage in criminal behaviour. The neuroticism personality dimension is typified by a proclivity towards anger, sadness, anxiety, and the formation of irrational ideas (Eysenck & Eysenck, 1985). Nevertheless, there is no definitive evidence as to the duration of these traits or the potential for their modification. For example, socio-cultural and socio-economic factors, such as inadequate parental supervision, parents who are criminals, living without parents, low family income, peers who commit crimes, or the place where peers live, can also be effective in the formation of an individual's personality dimension. To illustrate, an individual confronted with financial challenges may manifest feelings of self-directed anger, distress, and anxiety, as well as exhibit irrational beliefs. As these emotions are uncontrollable, they may even result in the commission of criminal acts, such as theft. Indeed, individuals residing in economically disadvantaged conditions are more likely to engage in or be exposed to criminal activities, both as victims and perpetrators. In particular, statistics on violent crime are often concentrated in socioeconomically disadvantaged and marginalized areas (Anser et al., 2020). In crimes such as drug possession, for example, there is a relationship between the stress of poverty and the effects of various substances on the psyche. Furthermore, this perspective, which identifies unequal social conditions as a factor that undermines individuals' capacity to adhere to the law, indicates that impoverished and marginalized individuals are more likely to engage in criminal activities. In this case, it would be interesting to see whether, if the individual's situation improves in material terms or if more egalitarian factors become effective in the social sphere in which he/she lives, the emotions characterized by his/her personality would also change. Or is it that innate personality dimensions always present a potential danger for the individual in the crime phenomenon?

Personality is a factor that cannot be clearly stated, nor is it how it is shaped and whether it remains constant throughout life. In this respect, indexing criminality to personality traits also does not coincide with the assumptions of the social learning theory, which is widely known in the criminological literature. The basic premise of this theory is that crime is a learned behaviour (Akers, 1999). According to the theory, factors such as age, peers or social environment can

influence whether an individual becomes a criminal. Accordingly, the social environment of the individual is especially important in becoming involved in crime because crime is a phenomenon that can be learned through imitation and reinforcement. If the factor that leads to crime is a personality trait, how should the effect of the social environment, which has the power to shape the personality, be evaluated? Is it the individual's personality trait, which may be inherited, that leads to crime? If personality can vary throughout life and can be relatively influenced by the social environment (as in the social learning theory), then is crime and criminality caused by the social environment that can also determine personality?

Moreover, clustering and classifying personality traits and associating them with criminality, as is done within the scope of personality theories, may lead to identifying, intervening or manipulating individuals who do not commit crimes but have these traits or individuals at risk (victimization) of criminal behaviour. Associating personality clusters or classifications with certain behaviours or stereotypical personality traits may lead to negative labels, stigmatization and consequent social exclusion. In other words, the labels these personality clusters create for individuals can be very harmful. This situation has been emphasized in the criminological literature within the "labeling/stigmatization" theory. According to this theory, the labelling or stigmatization of individuals who are associated with criminality as deviants in society causes their behaviour to become more and more problematic and causes them to commit crimes in the process. In a sense, individuals who are stigmatized and excluded from society may be motivated to commit crimes just because of this situation (Lemert, 1951, as cited in Kizmaz, 2006). Similarly, Braithwaite's "reintegrative shaming" theory should also be mentioned here. According to this theory, the dissolving/fragmenting function of shaming in society can cause individuals to be labelled, excluded or stigmatized. Stigmatized individuals who are added to a classification (such as clusters associated with criminality) are excluded from society, and their social cohesion can be damaged to a great extent (Braithwaite, 1989).

Personality researchers have generally discussed the various personality dimensions and their disparate effects on criminality. In this regard, the findings of studies conducted thus far have been inconclusive, yielding results that are, at times, contradictory. This is regarded as a significant shortcoming of personality models. For example, O'Riordan and O'Connell (2014) posited that four of the five dimensions in the Big Five personality model, namely agreeableness, conscientiousness, neuroticism, and extraversion, are more efficacious in the emergence of criminal behaviour. In a study conducted by Krueger and colleagues (1994), it was found that individuals who exhibited low levels of social engagement, outgoing behaviour, and aggression were more likely to engage in criminal activities. Caspi and colleagues (1994) posited that this probability is elevated in individuals with a greater proclivity for sensation-seeking and a lesser tendency toward timidity. Rolison and colleagues (2013) asserted that offenders tend to exhibit reduced levels of social engagement, social interaction, and heightened levels of aggression. As posited by Rolison and colleagues (2013), those who experience negative emotionality are more prone to engage in criminal activities. Reid (2006) discovered that individuals exhibiting low levels of agreeableness and conscientiousness are more prone to engage in criminal activities. Although these examples appear to be mutually reinforcing, they elucidate disparate phenomena. In one study, the personality dimension that was purported to be highly correlated with criminal behaviour was found to be significantly less correlated with criminal behaviour in another study, despite the use of similar methodologies and scales.

After evaluating the relationship between personality and crime, the next section focuses on the link between intelligence and crime. How intelligence levels or IQ rates affect criminal behaviour, and the mechanisms behind this relationship are discussed.

Intelligence and crime

The relationship between intelligence and criminality has long been a topic of interest and subject to extensive academic debate. Following the introduction of IQ tests in prisoner

samples, the so-called "prisoners of low intelligence" report was published. This report demonstrated that individuals in prison tend to score lower on IQ tests (Goddard, 1914, as cited in Shoemaker, 2005; Schmallegger, 2008). Subsequently, a substantial body of research has demonstrated that criminal behaviour is predicated on low intelligence (Dabney, 2004). For example, Hirschi and Hindelang (1977) discovered that individuals who engaged in criminal behaviour exhibited lower IQ scores than those who did not, which was independent of the social class and race of the individual. Similarly, Moffitt and colleagues (1981) and Lynam and colleagues (1993) identified a significant relationship between low IQ scores and criminal and delinquent behaviour, as measured by IQ tests. In a study conducted by Koenen and colleagues (2006), it was found that individuals with low IQ levels are more likely to engage in antisocial behaviour. In a separate study conducted by Leech and colleagues (2003), a three-factor outcome was identified. In consequence, low IQ, elevated anxiety, and depression are associated with an increased probability of criminal behaviour.

A review of the literature on the relationship between crime and intelligence reveals a debate among scholars as to whether the intelligence factor is inherited or whether it is later determined by the individual's environment (Messner & Rosenfield, 2007). Those who argue that intelligence is inherited posit that this factor is inherited from the patrilineal lineage in a manner analogous to the sharing of DNA between parents and children. An individual's IQ level is not something that can be self-determined (Schmallegger, 2008; Siegal, 2009). In this context, when a connection is established between intelligence, the origin of which is defined, and the phenomenon of crime, a series of propositions is encountered. The most commonly utilized instrument for assessing intelligence is the IQ test. Individuals who engage in criminal activities tend to exhibit lower IQ levels. An individual's IQ level, as defined by the aforementioned model, is not a factor that can be determined by the individual in question. Rather, it is a genetic inheritance. In light of the aforementioned evidence, it can be posited that criminality is related to inherited intelligence.

Those who argue that intelligence is not inherited but environmental in origin accept the role of heredity to some extent. However, according to this perspective, the influence of the social environment is significantly more pronounced than that of heredity. To illustrate, parents, peers, friends, and teachers can influence children's behaviour considerably. From an early age, parents or teachers engage with children in activities that facilitate cognitive, linguistic, and artistic development. Such activities include reading books, listening to music and the arts, and participating in cultural institutions such as sports. This will result in enhanced performance on intelligence tests. Conversely, insufficient time allocation for such activities will result in lower performance on intelligence tests (Schmallegger, 2008; Siegal, 2009).

Several studies have been conducted with differing assumptions about the relationship between individuals who have committed crimes and intelligence. In some studies, the relationship between crime and intelligence has been situated within social conditions. Of these, social control theory is the most significant. Researchers have found that students with low IQ scores are less successful in school, are less accepted by their peers, have fewer opportunities to succeed, and consequently seek acceptance and opportunity elsewhere (e.g., in criminal social environments or criminal settings). Nevertheless, one of the most significant factors that facilitate social control and deter individuals from engaging in criminal activities is their relationship with the educational institution. To some extent, the educational institution plays a beneficial role in the individual's social integration, thereby reducing the likelihood of their involvement in criminal activities. In this manner, the school or educational institution serves a social control function. Consequently, the capacity of the school to exercise social control is diminished for students with low IQ scores (Hirschi, 1969; McGloin et al., 2004).

In some studies, it has been proposed that young offenders are particularly unable to differentiate between right and wrong due to their constrained cognitive capabilities, which consequently leads to criminal behaviour. In light of this assumption, it is posited that the

expectations and requirements of society are beyond the comprehension capacity of individuals with low intelligence or IQ levels (Moffitt et al., 1981). This situation is consistent with the cognitive development approach to understanding criminality. From the perspective of the cognitive development theory, crime and delinquency are associated with the realization of the distinction between right and wrong and committing an act against norms and laws due to an inability to grasp this distinction (Reid, 2006). This theory, along with the initial concepts regarding IQ, both perceived criminals as individuals who were unable to fully comprehend the boundaries of typical social behaviour, whether due to psychological differences or a lack of intelligence (Moffitt et al., 1981).

After analyzing the relationship between intelligence and crime in this section, it is also important to evaluate the strengths and weaknesses of this relationship. In the next section of the article, the relationship between intelligence and crime is evaluated from a methodological and theoretical perspective.

Evaluation of the relation between intelligence and crime

The relationship between intelligence and crime has been the subject of numerous studies in the literature. In essence, the argument put forth by these studies is that an individual with a low IQ score on the IQ test is likely to possess a correspondingly low level of intelligence and, consequently, a heightened probability of engaging in criminal behaviour. While the aforementioned studies have reached a consensus on this issue, there is a discrepancy in opinion regarding the origin of intelligence and the model of IQ tests used. As previously stated, some studies posit that diminished cognitive abilities may precipitate criminal behaviour and that intelligence is, in fact, a heritable trait. Conversely, some studies indicate that low intelligence levels may contribute to criminal behaviour, suggesting that intelligence is largely influenced by an individual's environment. Conversely, some studies accept the fundamental premise but contend that the issue arises from using a static or unchanging IQ test model. It can thus be stated that the relationship between intelligence and criminality remains incompletely understood. Although it is evident that there is a relationship between intelligence and criminality, the models, methodologies, and assumptions employed by researchers are flawed.

When the relationship between intelligence and crime is examined, it is generally emphasized that individuals with low IQ levels are more prone to crime. The relationship between criminality and IQ level leads to the view of IQ tests as an indicator of general cognitive ability. This leads to the perception of criminals as inherently less intelligent. That is, a person who commits a crime is perceived as having a low IQ and a low intelligence level. However, this view fails to take into account some important factors. Types of crime are quite diverse, and both violent and non-violent crimes can be determined by factors such as age, demographics and social environment. For example, fraud, grand larceny, and white-collar crimes (e.g. bribery, IT crimes, document fraud, financial fraud) are types of crimes that require an individual to have a high level of intelligence or social awareness (Kenney, 1999; Sharma et al., 2015). Therefore, it should not be forgotten that individuals with high IQ levels can also commit crimes and use their intelligence. In order to commit such crimes, deep planning, decision-making and extensive reasoning are often required. Individuals with high IQs can make complex plans, develop creative methods and cover up their crimes. Therefore, not all types of crime can be explained by low intelligence. The link between low intelligence and crime is weak, and it is incorrect to assume that most criminals are not intelligent. Individuals with high IQ levels may use their intelligence to conceal their crimes and avoid criminal sanctions. It should be noted that high-IQ individuals may even commit crimes just to prove their intelligence. This situation shows that the relationship between intelligence and crime is not limited to low IQ levels and that individuals with high intelligence can also commit crimes.

Another factor that must be considered is that the sample group used in the study on which this view is based (Goddard, 1914) or similar studies that were put forward later on were selected inappropriately. The majority of the aforementioned studies employed a sample population comprising incarcerated individuals. The administration of IQ tests to the convicts who constituted the subjects of the studies yielded the result that the majority of them exhibited a low level of intelligence. In other words, studies have indicated that the prison population comprises individuals with low IQs. This leads to the question of whether there are individuals who cannot be identified as having perpetrated criminal acts. It should be noted that not all offenders are incarcerated; those who commit crimes but are not imprisoned are not included in the data set. To be more precise, the individuals who were and were not in prison were considered as a group of individuals (the public and society at large) who were not in prison and did not commit crimes. Accordingly, the researchers discovered that individuals incarcerated in prison exhibited lower IQ levels than the general public, based on self-reported data.

In a study conducted by Herrnstein and Murray (1994), this criticism of flawed sampling methodology was subjected to rigorous examination. In their book "The Bell Curve", the researchers accepted the premise that individuals with low IQs may engage in criminal activity but are also more likely to be apprehended by law enforcement and ultimately incarcerated. In other words, the majority of prison inmates were found to have low IQs, which lends support to the findings of previous studies in this area. However, this is not the core issue. Conversely, those with high IQs who are also highly intelligent do not employ their cognitive abilities to avoid detection and incarceration.

As previously stated, the studies that correlate crime and intelligence have been subjected to a multitude of critiques. These include the assumption of a fixed, unchanging IQ test model, the validity of the test itself, and the question of whether the IQ test is an accurate measure of human intelligence. The most significant of these criticisms pertains to the question of whether the IQ test is an accurate measure of intelligence. This assumption is inadequate in reflecting the diversity of human abilities, sociability, and experiences. Indeed, the IQ test has its roots in assessments used to evaluate academic performance in an educational context. In most cases, scientists have created a series of assessments to identify children who are experiencing difficulties with learning or who may have learning deficits. The modern IQ test was developed from the methodologies employed in these initial tests. It is, therefore, challenging to assert that IQ represents an effective gauge of an individual's overall intelligence (Flynn, 1987; Maguin & Loeber, 1996; McGloin et al., 2004). IQ testing can be applied to identifying academic abilities and a limited number of specific learning domains. This does not appear to be an issue. Nevertheless, it is not feasible to ascertain criminality through the administration of a uniform, preconceived, and unchanging test or a test that is not wholly structured around criminality. Nevertheless, it is unlikely that the resulting scoring will yield a definitive conclusion regarding criminality. For example, adults who come from difficult backgrounds, adults who have social difficulties, or children who have difficulty complying with the principles of classical education are expected to demonstrate lower scores on IQ tests. These lower scores would not be directly relevant to the criminal process. In sum, these elements indicate that the utilization of the IQ test as a criterion for assessing criminal intelligence represents a flawed methodology that unduly venerates a narrow and inflexible academic perspective on the subject. It is important to note that there are individuals with low IQ levels who do not engage in criminal behaviour (Maguin & Loeber, 1996).

Conclusion

Efforts to understand and explain the origins of criminal behaviour is a complex process that requires a combination of psychological and sociological perspectives. In this article, personality and intelligence factors are discussed as determinants of criminal behaviour and their relationship with a crime is examined from a critical perspective. The role of personality and

intelligence in explaining criminal behaviour is evaluated by considering the interaction of these factors with social, cultural and economic contexts. Accordingly, it was revealed that personality and intelligence play an important role in understanding criminal behaviour, but these factors alone are insufficient to fully explain crime.

Personality traits have been associated with criminal behaviour, especially within the framework of theories such as Eysenck's PEN model and the Big Five Personality Model (FFM). The findings that personality dimensions such as extraversion, neuroticism and psychoticism increase the tendency to commit crime indicate that individuals with these traits are more prone to crime. However, it has been emphasized that social and environmental factors should also be considered when explaining the criminal behaviour of personality traits. The relationship between intelligence and crime was supported by the findings that low IQ levels are especially associated with criminal behaviour. It has been suggested that individuals with low IQ levels may be more prone to crime due to the difficulties they experience in social integration and educational processes. However, associating only low levels of intelligence with crime ignores the fact that individuals with high intelligence can also commit crimes. Limiting the relationship between intelligence and crime to only low IQ levels is an incomplete treatment of the issue.

The existing literature on the personality traits of criminals and non-criminals is quite scarce, and personality models have not been a prominent focus of criminology. This can be attributed to several factors. For example, the samples used in personality models are methodologically ambiguous and do not take crime types into account. In particular, personality scales may be inadequate to accurately measure criminal behaviour, and the application of these tests independently of cultural, social and economic contexts may lead to erroneous results. Moreover, personality theories have been criticized for their inability to incorporate social factors that influence human physiology and psychology. It is a reasonable assumption that an individual's personality can influence their decision to engage in criminal behaviour. The relationship between personality and criminality is complex and may indeed exist despite the difficulties involved in establishing a clear causal link. Therefore, further exploration of this phenomenon requires studies using a combination of qualitative and quantitative research methodologies. Studies that include individual personality traits, behaviours and motives, as well as social, economic and cultural factors such as parental delinquency, low family income, exposure to a criminal social environment and living conditions, are also needed.

The main claim of perspectives explaining the relationship between intelligence and criminality is that a lower score on the IQ test used to measure intelligence indicates a proportional decline in cognitive abilities, which in turn increases the likelihood of offending. However, this assumption has not been widely accepted. Various reasons have been put forward to explain this. For example, the theories apply a fixed or unchanging model of IQ testing, the link between intelligence and criminality is not fully elucidated, and the sample used (usually convicts) is incorrectly selected. From this perspective, any causality between IQ level (intelligence level) and criminality is most likely indirect, which seems to be a reasonable interpretation. In particular, there seems to be a relationship between IQ level and academic performance. However, in the context of delinquency, it is clear that numerous factors, including the social environment, educational institutions and family relationships, have a profound influence. In light of these considerations, it can be argued that there is an indirect relationship between IQ scoring or intelligence level and criminality.

The results obtained by examining the crime phenomenon in a single direction cannot be attributed much meaning. In addition to psychological factors, the effects of socioeconomic and cultural factors such as poverty, unemployment, social exclusion, substance abuse, social security problems, problems related to educational and family institutions and income inequality on criminal behaviour need to be addressed in more detail. For example, how sociological factors such as family structure, peer influence, social environment influence and lack of social support shape criminal behaviour can be addressed in more depth. The role of the education

system, school success and social institutions/structures in crime prevention should be emphasized more. In addition to all these, holistically, factors such as how the impact of personality traits on criminal behaviour is shaped by the social environment or how individuals with low intelligence levels may turn to crime if they fail in the education system and experience social exclusion should also be carefully evaluated.

Focusing only on individual factors such as intelligence or personality will be insufficient to understand and explain criminal behaviour. The fact that individuals with low intelligence levels are prone to crime or that certain personality traits trigger criminal behaviour does not fully explain the causes of crime. Crime is a multidimensional phenomenon and is closely related to social, economic and environmental factors as well as individual characteristics. For example, socioeconomic hardship, such as poverty, unemployment or the obligation to take care of the family, can push individuals to commit crime because these conditions may increase the tendency to resort to illegal means to meet their basic needs. Similarly, a lack of education can limit individuals' access to social and economic opportunities, increasing the propensity to engage in criminal behaviour. Social factors such as domestic violence and social exclusion can also shape criminal behaviour. Especially during adolescence, individuals may turn to crime due to the influence of peer groups or being negatively affected by them. In addition, weakening social norms, injustice and social inequalities can increase criminal behaviour by reducing individuals' trust in society. Such social conditions/problems may cause individuals to see crime as a way out.

The factors that create crime and the strategies that can prevent crime constantly change. With this in mind, future research should aim to develop more nuanced methodologies to explain the complex interplay between individual characteristics and social influences in the study of crime. Longitudinal studies that follow individuals over time, as well as research that includes a wider range of socio-psychological variables, will be critical for advancing our understanding of the relationship between personality, intelligence and crime. More comprehensive perspectives that integrate psychological, sociological and economic determinants are needed for a deeper understanding of crime and the development of effective prevention and intervention strategies. By adopting a more holistic approach, researchers can contribute to developing more effective strategies to prevent criminal behaviour and rehabilitate offenders.

Author contribution rates

1. Author: 100 % contributed to the study.

Conflict of interest declaration

There is no financial conflict of interest with any institution, organization or person related to my article "A Critical Evaluation of the Relationship between Personality, Intelligence and Crime".

References

- Akers, R. L. (1999). *Criminological theories: Introduction and evaluation* (2nd ed.). Fitzroy Dearborn.
- Anser, M. K., Yousaf, Z., Nassani, A. A., Alotaibi, S. M., Kabbani, A., & Zaman, K. (2020). Dynamic linkages between poverty, inequality, crime, and social expenditures in a panel of 16 countries: Two-step GMM estimates. *Journal of Economic Structures*, 9(1). <https://doi.org/10.1186/s40008-020-00220-6>
- Ashton, M. C., & Lee, K. (2007). Empirical, theoretical, and practical advantages of the HEXACO model of personality structure. *Personality and Social Psychology Review*, 11(2), 150–166. <https://doi.org/10.1177/1088868306294907>
- Beaver, K. M., Boutwell, B. B., Barnes, J. C., Vaughn, M. G., & DeLisi, M. (2017). The association between psychopathic personality traits and criminal justice outcomes: Results from a nationally

- representative sample of males and females. *Crime and Delinquency*, 63(6), 708–730. <https://doi.org/10.1177/0011128715573617>
- Bo, S., Pedersen, L., Christensen, K. B., & Rasmussen, K. (2019). Psychopathy in a forensic sample: The factor structure of the PCL:SV in a Danish forensic sample. *Scandinavian Journal of Psychology*, 60(5), 447–455. <https://doi.org/10.1111/sjop.12566>
- Boccio, C. M., & Beaver, K. M. (2016). The influence of psychopathic personality traits, low self-control, and nonshared environmental factors on criminal involvement. *Youth Violence and Juvenile Justice*, 16(1), 37–52. <https://doi.org/10.1177/1541204016684176>
- Braithwaite, J. (1989). *Crime, shame, and reintegration*. Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511804618>
- Brown, W. (2016). Personality and crime. In *The encyclopedia of crime and punishment* (1st ed.). John Wiley & Sons.
- Burger, J. M. (2006). *Kişilik: Psikoloji biliminin insan doğasına dair söyledikleri* (Trans. Ed.). Kaknüs.
- Caspi, A., Moffitt, T. E., Phil, A., & Krueger, R. F. (1994). Are some people crime-prone? Replications of the personality-crime relationship across countries, genders, races, and methods. *Criminology*, 32(2), 163–196.
- Clark, J., Boccaccini, M., Caillouet, B., & Chaplin, W. (2007). Five factor model of personality traits, jury selection, and case outcomes in criminal and civil cases. *Criminal Justice and Behavior*, 34(5), 641–660. <https://doi.org/10.1177/0093854806297555>
- Cloninger, C. R. (1987). A systematic method for clinical description and classification of personality variants. *Archives of General Psychiatry*, 44(6), 573–588. <https://doi.org/10.1001/archpsyc.1987.01800180093014>
- Costa, P. T., Jr., & Widiger, T. A. (2002). Introduction: Personality disorders and the Five-Factor Model of personality. In P. T. Costa Jr. & T. A. Widiger (Eds.), *Personality disorders and the Five-Factor Model of personality* (2nd ed., p. 6). American Psychological Association.
- Cunha, O., Braga, T., & Gonçalves, R. A. (2018). Psychopathy and intimate partner violence. *Journal of Interpersonal Violence*, 36(3–4), 1720–1738. <https://doi.org/10.1177/0886260518754870>
- Çiçek, İ. (2020). Kişilik ve beş faktör kişilik özellikleri: Kuramsal bir çerçeve. *Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi*, 10(1), 137–147.
- Çiçek, İ., & Aslan, A. E. (2019). Kişilik ile ayrışma bireyleşme arasında akran ilişkilerinin aracılığı. *Journal of the Human & Social Science Researches*, 8(4), 2642–2671. <https://doi.org/10.15869/itobiad.585755>
- Dabney, D. (2004). *Crime types: A text/reader*. Cengage Learning.
- Dal, V. (2009). Farklı kişilik özelliklerine sahip bireylerin risk algılarının tüketici davranışı açısından incelenmesi: Üniversite öğrencileri üzerine bir araştırma [Yüksek lisans tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi].
- DeLisi, M., Fox, B. H., Fully, M., & Vaughn, M. G. (2018). The effects of temperament, psychopathy, and childhood trauma among delinquent youth: A test of DeLisi and Vaughn's temperament-based theory of crime. *International Journal of Law and Psychiatry*, 57, 53–60. <https://doi.org/10.1016/j.ijlp.2018.01.006>
- Demirbaş, N. (2014). Üst-düzey kişilik ve yaşamda anlam: Temel psikolojik ihtiyaçların rolünün yapısal eşitlik modellemesi ile incelenmesi [Doktora tezi, İstanbul Üniversitesi].
- DeYoung, C. G. (2006). Higher-order factors of the Big Five in a multi-informant sample. *Journal of Personality and Social Psychology*, 91(6), 1138–1151. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.91.6.1138>
- Elliott, D. S., & Huizinga, D. (1983). Social class and delinquent behavior in a national youth panel. *Criminology*, 21(2), 149–177. <https://doi.org/10.1111/j.1745-9125.1983.tb00256.x>
- Eysenck, H. J., & Eysenck, M. W. (1985). *Personality and individual differences*. New York: Plenum Press.
- Eysenck, H. J., & Gudjonsson, G. H. (1989). *The causes and cures of criminality*. New York: Plenum Press.
- Flynn, J. R. (1987). Massive IQ gains in 14 nations: What IQ tests really measure. *Psychological Bulletin*, 101(2), 171–191. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.101.2.171>

- Forrest, W., Hay, C., Widdowson, A. O., & Rocque, M. (2019). Development of impulsivity and risk-seeking: Implications for the dimensionality and stability of self-control. *Criminology*, 57(3), 512–543. <https://doi.org/10.1111/1745-9125.12214>
- Fowles, D. C. (1980). The three-arousal model: Implications of Gray's two-factor learning theory for heart rate, electrodermal activity, and psychopathy. *Psychophysiology*, 17(2), 87–104. <https://doi.org/10.1111/j.1469-8986.1980.tb00117.x>
- Gatner, D. T., Blanchard, A. J. E., Douglas, K. S., Lilienfeld, S. O., & Edens, J. F. (2016). Psychopathy in a multiethnic world: Investigating multiple measures of psychopathy in Hispanic, African American, and Caucasian offenders. *Assessment*, 25(2), 206–221. <https://doi.org/10.1177/1073191116639374>
- Gökulu, G. (2019). Suç kuramları: Biyolojik ve psikolojik yaklaşımlar – Eleştirel bir değerlendirme. *Turkish Studies – Social Sciences*, 14(4), 1471–1488. <http://dx.doi.org/10.29228/TurkishStudies.23004>
- Gorenstein, E. E., & Newman, J. P. (1980). Disinhibitory psychopathology: A new perspective and a model for research. *Psychological Review*, 87(3), 301–315. <https://doi.org/10.1037/0033-295X.87.3.301>
- Gottfredson, M., & Hirschi, T. (1990). *A general theory of crime*. Stanford, CA: Stanford University Press.
- Gray, J. A. (1977). Drug effects on fear and frustration: Possible limbic site of action of minor tranquilizers. In L. L. Iversen, S. D. Iversen, & S. H. Snyder (Eds.), *Handbook of psychopharmacology: Vol. 8. Drugs, neurotransmitters, and behavior* (pp. 203–240). New York: Plenum.
- Herrnstein, R. J., & Murray, C. (1994). *The bell curve: Intelligence and class structure in American life*. New York: Free Press.
- Hindelang, M. J., Hirschi, T., & Weis, J. G. (1979). Correlates of delinquency: The illusion of discrepancy between self-report and official measures. *American Sociological Review*, 44(6), 995–1014. <https://doi.org/10.2307/2094722>
- Hirschi, T. (1969). *The causes of delinquency*. Berkeley: University of California Press. <https://doi.org/10.4324/9781315081649>
- Hirschi, T., & Hindelang, M. J. (1977). Intelligence and delinquency: A revisionist review. *American Sociological Review*, 42(4), 571–587. <https://doi.org/10.2307/2094556>
- Hirschi, T., Hindelang, M. J., & Weis, J. G. (1980). The status of self-report measures. In M. W. Klein & K. S. Teilmann (Eds.), *Handbook of criminal justice evaluation* (pp. 105–119). Beverly Hills: Sage.
- Ivert, A., Andersson, F., Svensson, R., Pauwels, L. J. R., & Torstensson Levander, M. (2018). An examination of the interaction between morality and self-control in offending: A study of differences between girls and boys. *Criminal Behaviour and Mental Health*, 28(3), 282–294. <https://doi.org/10.1002/cbm.2065>
- Jang, K. L., Livesley, W. J., Ando, J., Yamagata, S., Suzuki, A., Angleitner, A., Ostendorf, F., Riemann, R., & Spinath, F. (2006). Behavioral genetics of the higher-order factors of the Big Five. *Personality and Individual Differences*, 41(2), 261–272. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2005.11.033>
- John, O. P., & Srivastava, S. (1999). The Big Five trait taxonomy: History, measurement, and theoretical perspectives. In L. A. Pervin & O. P. John (Eds.), *Handbook of personality: Theory and research* (2nd ed., pp. 102–138). New York: Guilford Press.
- Jones, D. N., & Hare, R. D. (2016). The mismeasure of psychopathy: A commentary on Boddy's PM-MRV. *Journal of Business Ethics*, 138(3), 579–588. <https://www.jstor.org/stable/44164184>
- Kenney, M. (1999). When criminals out-smart the state: Understanding the learning capacity of Colombian drug trafficking organizations. *Transnational Organized Crime*, 5(1), 97–119.
- Kızmaz, Z. (2006). *Cezaevi müdavimleri: İnatçı suçlular*. Ankara: Orion Yayınları.
- Koenen, K. C., Caspi, A., Moffitt, T. E., Rijdsdijk, F., & Taylor, A. (2006). Genetic influences on the overlap between low IQ and antisocial behavior in young children. *Journal of Abnormal Psychology*, 115(4), 787–797. <https://doi.org/10.1037/0021-843X.115.4.787>
- Köroğlu, E., & Bayraktar, S. (2011). *Kişilik bozuklukları*. Ankara: HYB Basım Yayın.
- Krueger, R. F., Schmutte, P., Caspi, A., Moffitt, T. E., Silva, P. A., & Campbell, K. (1994). Personality traits are linked to crime among males and females: Evidence from a birth cohort. *Journal of Abnormal Psychology*, 103(2), 328–338. <https://doi.org/10.1037/0021-843X.103.2.328>

- Leech, S. L., Day, N. L., Richardson, G. A., & Goldschmidt, L. (2003). Predictors of self-reported delinquent behavior in a sample of young adolescents. *Journal of Early Adolescence*, 23(1), 78–106. <https://doi.org/10.1177/0272431602239131>
- Lemert, E. M. (1951). *Social pathology: A systematic approach to the theory of sociopathic behavior*. New York: McGraw-Hill.
- Lynam, D. R., Moffitt, T. E., & Stouthamer-Loeber, M. (1993). Explaining the relation between IQ and delinquency: Class, race, test motivation, school failure, or self-control? *Journal of Abnormal Psychology*, 102(2), 187–196. <https://doi.org/10.1037/0021-843X.102.2.187>
- Maguin, E., & Loeber, R. (1996). Academic performance and delinquency. *Crime and Justice*, 20, 145–264.
- McCrae, R. R., & Costa, P. T. (2003). *Personality in adulthood: A five-factor theory perspective* (2nd ed.). New York, NY: Guilford Press.
- McGloin, J. M., Pratt, T. C., & Maahs, J. (2004). Rethinking the IQ-delinquency relationship: A longitudinal analysis of multiple theoretical models. *Justice Quarterly*, 21(3), 603–635. <https://doi.org/10.1080/07418820400095921>
- Messner, S., & Rosenfeld, R. (2007). *Crime and the American dream* (4th ed.). Belmont, CA: Wadsworth.
- Miller, J. D., & Lynam, D. (2001). Structural models of personality and their relation to antisocial behavior: A meta-analytic review. *Criminology*, 39, 765–798. <https://doi.org/10.1111/j.1745-9125.2001.tb00940.x>
- Moffitt, T. E., Gabrielli, W. F., Mednick, S. A., & Schulsinger, F. (1981). Socioeconomic status, IQ, and delinquency. *Journal of Abnormal Psychology*, 90(2), 152–156. <https://doi.org/10.1037/0021-843X.90.2.152>
- Murdock, N. L. (2013). *Psikolojik danışma ve psikoterapi kuramları* (F. Akkoyun, Çev. Ed.). Ankara: Nobel Yayınları.
- Nigel, S. M., Dudeck, M., Otte, S., Knauer, K., Klein, V., Böttcher, T., Maaß, C., Vasic, N., & Streb, J. (2018). Psychopathy, the Big Five and empathy as predictors of violence in a forensic sample of substance abusers. *The Journal of Forensic Psychiatry & Psychology*, 29(6), 882–900. <https://doi.org/10.1080/14789949.2018.1439993>
- O'Riordan, C., & O'Connell, M. (2014). Predicting adult involvement in crime: Personality measures are significant, socio-economic measures are not. *Personality and Individual Differences*, 68, 98–101. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2014.04.010>
- Olson, K. R. (2005). Engagement and self-control: Superordinate dimensions of Big Five traits. *Personality and Individual Differences*, 38(7), 1689–1700. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2004.11.003>
- Pfohl, S. (1994). *Images of deviance and social control: A sociological history*. New York, NY: McGraw-Hill.
- Próspero-Luis, J., Moreira, P. S., Paiva, T. O., Teixeira, C. P., Costa, P., & Almeida, P. R. (2017). Psychopathy, criminal intentions, and abnormal appraisal of the expected outcomes of theft. *Legal and Criminological Psychology*, 22(2), 314–331. <https://doi.org/10.1111/lcrp.12103>
- Quay, H. (1986). The behavioral reward and inhibition systems in childhood behavior disorder. In M. Bloomingdale (Ed.), *Attention Deficit Disorder: Research in treatment, psychopharmacology and attention* (Vol. 3). New York: Spectrum.
- Reid, S. T. (2006). *Crime and criminology* (11th ed.). Boston: McGraw Hill.
- Roberts, B. W., & Mroczek, D. (2008). Personality trait change in adulthood. *Current Directions in Psychological Science*, 17(1), 31–35. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8721.2008.00543.x>
- Rolison, J. J., Hanoach, Y., & Gummerman, M. (2013). Characteristics of offenders: The HEXACO model of personality as framework for studying offenders' personality. *The Journal of Forensic Psychiatry & Psychology*, 24(1), 71–82. <https://doi.org/10.1080/14789949.2012.752024>
- Schmallegger, F. (2008). *Criminal justice: A brief introduction* (7th ed.). Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.
- Schuessler, K. F., & Cressey, D. R. (1950). Personality characteristics of criminals. *American Journal of Sociology*, 50, 476–484. <https://doi.org/10.4103/0972-6748.196058>
- Sharma, N., Prakash, O., Sengar, K., Chaudhury, S., & Singh, A. (2015). The relation between emotional intelligence and criminal behavior: A study among convicted criminals. *Industrial Psychiatry Journal*, 24(1), 54–58. <https://doi.org/10.4103/0972-6748.160934>

- Shoemaker, D. J. (2005). *Theories of delinquency: An examination of explanations of delinquent behavior*. New York, NY: Oxford University Press.
- Siegel, L. (2009). *Criminology* (10th ed.). Belmont, CA: Cengage Learning.
- Sleep, C. E., Lynam, D. R., & Miller, J. D. A. (2021). Comparison of the validity of very brief measures of the Big Five/Five-Factor Model of personality. *Assessment*, 28(2), 739–758. <https://doi.org/10.1177/1073191120939160>
- Stitt, B. G., & Giacopassi, D. J. (1992). Trends in the connectivity of theory and research in criminology. *The Criminologist*, 17(1), 1–6. <https://doi.org/10.1037/0021-843X.103.2.328>
- Taymur, İ., & Türkçapar, M. H. (2012). Kişilik: Tanımı, sınıflaması ve değerlendirmesi. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 4, 154–177. <https://doi.org/10.5455/cap.20120410>
- Tennenbaum, D. (1977). Personality and criminality: A summary and implications of the literature. *Journal of Criminal Justice*, 5, 225–235. [https://doi.org/10.1016/0047-2352\(77\)90041-1](https://doi.org/10.1016/0047-2352(77)90041-1)
- Tharshini, N. K., & Ibrahim, F. (2020). Risk factors that contribute towards deviant behaviour: A systematic review. *Jurnal Perspektif*, 12, 28–38.
- Tharshini, N. K., Ibrahim, F., Kamaluddin, M. R., Rathakrishnan, B., & Che Mohd Nasir, N. (2021). The link between individual personality traits and criminality: A systematic review. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 18(16), 8663. <https://doi.org/10.3390/ijerph18168663>
- Traynham, S., Kelley, A. M., Long, C. P., & Britt, T. W. (2019). Posttraumatic stress disorder symptoms and criminal behaviour in U.S. Army populations: The mediating role of psychopathy and suicidal ideation. *The American Journal of Psychology*, 132, 85–95. <https://doi.org/10.5406/amerjpsyc.132.1.0085>
- Tornquist, M., & Miles, E. (2019). Trait self-control and beliefs about the utility of emotions for initiatory and inhibitory self-control. *European Journal of Social Psychology*, 49(6), 1298–1312. <https://doi.org/10.1002/ejsp.2581>
- Trulson, C. R., Haerle, D. R., Caudill, J. W., & DeLisi, M. (2016). *Lost causes: Blended sentencing, second chances, and the Texas Youth Commission*. Austin, TX: University of Texas Press.
- Waldo, G. P., & Dinitz, S. (1967). Personality attributes of the criminal: An analysis of research studies, 1950–1965. *Journal of Research in Crime and Delinquency*, 4, 185–202. [https://doi.org/10.1016/0047-2352\(77\)90041-1](https://doi.org/10.1016/0047-2352(77)90041-1)
- Zuckerman, M. (1989). Personality in the third dimension: A psychobiological approach. *Personality and Individual Differences*, 10, 391–418. [https://doi.org/10.1016/0191-8869\(89\)90004-4](https://doi.org/10.1016/0191-8869(89)90004-4)

Kişilik, zekâ ve suç arasındaki ilişkinin eleştirel bir değerlendirmesi

Sadullah Seyidoğlu¹

¹ Siirt Üniversitesi, Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu, Sosyal Hizmet ve Danışmanlık Bölümü, Siirt, Türkiye.

ÖZET

Bu çalışmada kişilik, zekâ ve suç arasındaki ilişki eleştirel bir bakış açısıyla incelenmiştir. Psikolojik faktörlerin suç davranışının anlaşılmasına, açıklanmasına ve öngörülmesine ne ölçüde katkıda bulunduğu değerlendirilmiştir. Çalışma, kişilik ve zekâ ile ilgili modeller ve akademik perspektifler ışığında; psikotiklik, nevrotiklik ve dışadönüklük gibi kişilik özellikleri ile düşük zekâ seviyelerinin/IQ puanlarının suç işleme olasılığını artırdığına dair varsayımları ele almaktadır. Belirli kişilik özellikleri ve düşük zekâ suçla ilişkili olsa da bunların suç ve suçluluk üzerinde tamamen belirleyici olmadığı vurgulanmaktadır. Sosyal, kültürel, ekonomik ve çevresel faktörlerin yanı sıra eğitim ve sosyal çevrenin de suç davranışını şekillendirmedeki önemi ele alınarak, bu dışsal koşulların suç sürecinde bireysel psikolojik özelliklerden daha etkili olabileceği savunulmaktadır. Ayrıca, kişilik ve zekâ alanındaki modellerin metodolojik zorlukları tartışılmış ve daha kapsamlı araştırma yaklaşımlarına duyulan ihtiyaç dile getirilmiştir. Hem psikolojik hem de sosyolojik faktörleri entegre eden çok yönlü ve bütüncül perspektiflerin, suçu önleme ve müdahale stratejileri geliştirmek için gerekli olduğu sonucuna varılmıştır. Son olarak, gelecekteki suç çalışmalarında bireysel özellikler ile sosyal etkiler arasındaki etkileşimi dikkate alan daha bütüncül metodolojilerin benimsenmesi gerektiği belirtilmiştir.

ANAHTAR KELİMELER

Suç, suçluluk, kişilik, zekâ, eleştirel değerlendirme.

Giriş

Suç davranışının kökenini, nedenlerini ve nasıl önlenebileceğini anlama ve açıklama arayışı, çeşitli disiplinlerdeki akademisyenleri uzun süredir meşgul etmektedir. Üzerinde çalışılan çok sayıda faktör arasında, kişilik özellikleri ve zekâ, suç faaliyetinin potansiyel belirleyicileri olarak büyük ilgi görmüştür. Bununla birlikte, bu psikolojik özelliklerin suçu ne ölçüde açıklayabildiği bir tartışma konusu olmaya devam etmektedir. Bu makale, kişilik, zekâ ve suç davranışı arasındaki ilişkinin eleştirel bir değerlendirmesini sunmakta, hem lehte hem de aleyhteki açıklayıcı argümanların temelini oluşturan varsayımları incelemekte ve suçun meydana geldiği daha geniş sosyal, kültürel ve ekonomik bağlamı göz önünde bulundurmaktadır.

Suç ve suçluluğu açıklamak için öne sürülen sosyolojik ve psikolojik perspektiflerin sayısı oldukça fazladır. Bunun temel nedeni, suç ve suçluluğun doğasının karmaşık olması ve çok sayıda suçlu profili ve suç türünün bulunmasıdır. Diğer bir deyişle, çok sayıda değişkenin (kişilik, zekâ, aile yapısı, sosyal sorunlar vb.) ve çok sayıda suç türünün (hırsızlık, cinayet, uyuşturucu vb.) varlığı, suç ve suçluluğun çok perspektifli bir şekilde açıklanmasını gerektirmiştir. Ancak literatürde yaygın olarak bulunan bu perspektiflerin her birinin, çeşitli yetersizlikler ya da eksiklikler içermesi nedeniyle, suçu tek tek ve kapsamlı bir şekilde tam olarak açıklayabildiği söylenemez. Tam da bu nedenle, bu perspektiflerin eleştirel bir değerlendirmesine ihtiyaç duyulmaktadır. Bu kapsamda çalışmada, suç ve suçlulukla ilişkili olarak literatürde sıklıkla tartışılan kişilik ve zekâ faktörlerinin suç olgusuyla ilişkisi ve suçu açıklama potansiyeli değerlendirilmektedir. Türkiye'de bu konu ve kapsamda akademik çalışma yok denecek kadar azdır. Sosyolojik ve psikolojik perspektiflerin suç ve suçluluğu açıklama potansiyeli kapsamlı ve

sistematiik bir şekilde değerlendirilmemiştir. Bu nedenle, bu çalışmanın temel amacı bu değerlendirmeyi yapmaktır. Bu çalışmada, suç ve suçlulukta psikolojik faktörler olarak kişilik ve zekâ perspektiflerinin hem destekleyici argümanları hem de önemli eksiklikleri eleştiren düşüncenin önemini vurgulamak amacıyla tartışılmaktadır.

Kişilik, zekâ ve suç arasındaki ilişkiyi aydınlatmak oldukça önem arz etmektedir. Kişilik ve suç arasındaki ilişkiyi bilmek, suç davranışında bulunma riski daha yüksek olan bireylerin belirlenmesine yardımcı olabilir. Bu bilgi, sorunlu kişilik özelliklerinin suç eylemlerine yol açmadan önce ele alınması, değerlendirilmesi veya bunlarla ilgili erken müdahale stratejilerinin geliştirilmesini ve dolayısıyla suç oranlarının düşürülmesini sağlayabilir. Aynı şekilde zekâ ve suç arasındaki ilişkinin anlaşılması, bilişsel eksiklikleri olan bireylerin ihtiyaçlarını karşılayacak eğitimlerin verilmesi ve onlara yönelik sosyal programların geliştirilmesi açısından önemlidir. Zekâ seviyeleri ile suç arasındaki bağlantının tespit edilmesi ile birlikte bu anlamda risk altındaki bireylere destek sağlayarak, bilişsel eksikliğin suç davranışını açığa çıkarmasının önüne geçilebilir. Özetle kişilik, zekâ ve suç arasındaki ilişki önemlidir çünkü suça yol açabilecek psikolojik ve bilişsel faktörler hakkında fikir vermektedir. Ancak bu çalışmada bahsedilen bu faktörlerin resmin sadece bir parçası olduğu vurgulanmaktadır. Bu faktörler ile birlikte sosyal, kültürel ve çevresel koşullar da suç davranışının şekillenmesinde kritik bir rol oynayabilmektedir. Psikolojik ve sosyolojik perspektifleri bütünleştiren bütüncül bir yaklaşım, suçu açıklamak, değerlendirmek, önlemek ve bunlarla birlikte etkili olabilecek çeşitli stratejiler geliştirmek için gereklidir.

Çalışmada kişilik ve zekâ kavramları iki açıdan incelemektedir. İlk olarak, her bir kavram ile suç arasındaki ilişkiyi ortaya koyan model ve araştırmaların temel argümanları sunulmaktadır. Ardından, önerilen açıklamaların güçlü ve zayıf yönleri, suç ve suçluluğun analiz edildiği çerçeve ve temel varsayımlarının gerçeklik derecesi değerlendirilmektedir.

Kişilik, zekâ ve suç

Genel olarak, suç, suçluluk ve kişilik literatüründeki çalışmalar, bireyin kişiliğinin suç davranışında bulunma kararını etkileyebileceğini öne sürmektedir. Bu alışmalar, belirli kişilik özelliklerine (dışadönüklük ve nevrotiklik gibi) sahip bireylerin suç işleme potansiyelinin daha yüksek olduğunu vurgulamaktadır. Suç, suçluluk ve zekâ üzerine literatürde yer alan çalışmalar, düşük zekânın veya IQ testinden alınan düşük puanın suç işleme olasılığını artırdığını göstermektedir. Başka bir deyişle suç, muhakeme becerilerini ortaya koyabilen, aklını kullanabilen, gelişmiş bir zekâya sahip bireylerin yapabileceği bir davranış değildir.

Kişilik ve suç

Kişilik kavramı, bir bireyi diğerlerinden ayıran, kendine özgü kimliğine katkıda bulunan ve aynı zamanda tutarlı olan özellikler barındıran bütünlük olarak tanımlanmaktadır (Clark vd., 2007; Taymur ve Türkçapar, 2012). Kişilik, bir bireyin kendine has özelliklerinin bir kombinasyonudur. Bir bireyin günlük etkileşimlerinde sergilediği ayırt edici davranışsal ve tutumsal bir örüntüdür (Köroğlu ve Bayraktar, 2011). Kişilik, bir bireyin fiziksel, bilişsel, duygusal ve toplumsal niteliklerinin kalıcı özelliklerini tanımlamak için kullanılır. Bu anlamda kişilik bireyin görece kalıcı eğilimlerini, davranışlarını, ilişki kalıplarını ve tepkilerini belirleyen en temel unsurdur (Roberts ve Mroczek, 2008; Dal, 2009; Beaver, 2017). Kişilik oluşumunun temel belirleyicilerine ilişkin iki farklı bakış açısı ortaya çıkmaktadır. Bunlardan ilki kalıtımın etkisi, ikincisi ise çevresel ve sosyal faktörlerin etkisidir (Burger, 2006). Kişilik; kalıtım, çevresel etkiler ve bireyin yaratıcı davranışlarının karmaşık bir etkileşimi ile şekillendiği öne sürülmektedir. Bu anlamda kişilik doğum ile birlikte erken yaşlarda gelişir ve yaşam boyu nispeten sabit kalır (Murdock, 2013).

Kriminolojik literatürde oldukça karşılaşılan kişilik modeli Eysenck'e ait olanıdır. Eysenck bu modelde hangi kişiliğe göre suç işleme olasılığının daha yüksek olduğunu ortaya koymaya çalışmıştır. Eysenck, kendi modeli kapsamında kişiliklerin üç boyutu olduğunu tespit etmiştir. Bunlar; (Psychoticism, Extraversion ve Neuroticism-PEN) *psikotizm*, *nevrotiklik* ve

dışadönüklüktür. Eysenck başlangıçta bir bireyin kişiliğinin iki boyut (dışadönüklük ve nevrotiklik) tarafından belirlendiğini ortaya koymuştur. Fakat bireyin suç davranışına katılımını, kişilik ile suç arasındaki ilişkiyi daha iyi açıklamak için üçüncü bir boyut olarak psikotizmi de modeline sonradan dâhil etmiştir. Eysenck ayrıca her bir kişilik boyutunun seviyesinin ölçülebileceği bir kişilik anketi (EPQ) de belirleyip bunu kullanmıştır (Eysenck ve Eysenck, 1971; Eysenck ve Gudjonsson, 1989).

Eysenck kişiliğin psikotizm boyut ile bireyleri benmerkezci, saldırgan, anti-sosyal ve dürtüsel olarak tanımlar. Bu kişiliğe sahip bireyler tipik olarak bencil olmayan, sıcakkanlı ve özgecil bireylerdir. Nevrotiklik boyutu ile bireyleri düşük benlik saygısına, endişeye ve geniş ruh hali değişimlerine sahip kişiler olarak tanımlar. Nevrotiklik kişilik özelliklerine sahip olan bireyler, yüksek derecede duygusal istikrarsızlık ve tiksindirici uyaranlara karşı belirgin bir tepki gösterme eğilimindedir. Dışadönüklük boyutu ile bireyleri sansasyon arayan, baskın ve iddialı kişiler olarak tanımlar. Kişiliğin bu boyutu atılganlık, baskınlık, yeni deneyimler ve hisler arama eğilimi ile karakterize edilmiştir. Dolayısıyla dışadönüklük seviyesi yüksek olan bireyler sosyal çevrelerinden daha fazla uyarılmaya ihtiyaç duyarlar. Bu durum dışadönük bireylerin suç davranışında bulunma ihtimalinin daha yüksek olduğu hipotezini içermektedir. Ayrıca kişiliğin bu boyutu depresyon, anksiyete, düşük özgüven, utangaçlık, huysuzluk ve duygusallık gibi özelliklerle de ilintili görülmüştür (Eysenck ve Eysenck, 1971).

Eysenck suç davranışı ile kişilik değişkenleri arasında anlamlı bir ilişki vurgulamıştır. Bu bağlamda Eysenck, kendi modelinde iki antisosyal kişilik özelliği üzerinde çokça durmuştur. Bunlar; dışadönük ve nevrotik kişilik özellikleridir. Bu iki kişilik özelliğinden birine sahip olan bireylerin uç noktalarda yer aldıklarını, bundan kaynaklı olarak da kendilerine zarar verme ve suçlu olma ihtimallerinin daha yüksek olduğunu öne sürmüştür. Ayrıca bu kişilik türlerinden özellikle nevrotikliği; uyuşturucu, alkol kullanımı veya bağımlılığı ile birlikte suç işleme de dâhil olmak üzere kendine zarar verici davranışlarla ilişkilendirmiştir (Eysenck ve Eysenck, 1985). Benzer şekilde düşük vicdanlılık, düşük uyumluluk veya yüksek nevrotikliğe sahip olan bireylerin daha fazla saldırganlık gösterebilmesi, stresli olabilmesi ve antisosyal davranışlar sergileyebilmesi ihtimalinden bahsedilmiştir (Sleep, 2021).

Eysenck'in suçluluk ile kişilik özellikleri arasında bağlantı olduğu tezini çok sayıda araştırma desteklemiştir. Örneğin, psikotizmin tutarlı bir şekilde suç davranışıyla bağlantılı olduğunu, dışadönüklüğün daha genç örneklemde ve nevrotikliğin ise daha yetişkin bağlantılı olduğunu keşfedilmiştir (Bo vd., 2019). Başka bir çalışmada suç faaliyetlerinde bulunan bireylerin benmerkezcilik, yasalara uygun olmayan; değere, inançlara bağlılık noktasında ve dürtüleri kontrol etmede güçlük gibi özellikler sergileme eğiliminde oldukları belirlenmiştir (Traynham vd., 2019). Aynı şekilde, başka bir araştırma suç davranışında bulunan bireylerin sosyal bağlılıklarının azaldığını ve saldırganlıklarının arttığını göstermektedir. Ayrıca, suç davranışında bulunmayan bireylere kıyasla nevrotiklik ve psikotizm boyutlarının görülmesi ihtimali daha yüksek olmaktadır. Bazı araştırmalar bireyin kişilik özelliklerinin cinsiyet, ırk, yaş, yaşanan yer ve benimsenen kültürden bağımsız olarak suç davranışının bir belirleyicisi olduğunu tespit etmiştir (Jones vd., 2016; Cunha vd., 2018). Eysenck'e ait kişilik ölçeğini kullanan bazı araştırmalar kişilik ve suçluluk arasındaki ilişkiyi doğrulamıştır. Buna göre dışadönüklük ve nevrotiklik özellikleri taşıyan bireylerin suç davranışında bulunma olasılıkları daha yüksektir (Caspi vd., 1994).

Sonuç olarak Eysenck ortaya koyduğu modelde, kişilik boyutlarının büyük ölçüde kişinin genetik özellikleri tarafından belirlendiği belirtmiştir. Kendisi yüksek düzeyde dışadönük olan veya nevrotik özellikler sergileyen bireylerin sosyal veya ahlaki koşullanmaya (örneğin vicdanlı veya ahlaklı olmak) karşı durumlarını zorlaştıran sinir sistemlerine sahip olduklarını öne sürmüştür. Buna göre ahlaki ve sosyal tepkiler geliştiremeyen bir birey, suç işlemeye veya sapkın faaliyetlerde bulunmaya daha yatkın olacaktır. Aynı zamanda bireylere ait kişilik durumları erken çocukluk döneminde şekillenmektedir. Dolayısıyla suçlu davranışlarda kendini gösteren kişilik boyutlarının önceden tespit edilmesi ve bu anlamda yüksek riskli olarak görülen bireylerin

topluma entegre olmasının sağlanabilmesi veya suç işlemelerinin önüne geçilmesi mümkün olmaktadır (O'Riordan ve O'Connell, 2014).

Kişilik ve davranış arasındaki ilişkinin ortaya konulabilmesi için literatürde çokça karşılaşılan kuramlardan, "*Beş Büyük Kişilik Modeli*"nden (Five-Factor Model-FFM) bahsetmek gereklidir. Bu model, kişilik özelliklerinin çoğunun sınıflandırılabilceği sağlam bir yapı sunmaktadır. Bu model insanların kendilerini ve başkalarını tanımlamak için sıklıkla kullandıkları kelimelerden yola çıkılarak kişilik alanlarını tanımlayan ve birçok araştırmacı ve psikolog tarafından formüle edilen bir modeldir. Bu araştırmacılardan McCrae ve Costa (2003) ilk etapta faktör analizi tekniğiyle kişilik boyutlarına dair bir sınıflandırma gerçekleştirmiş ve diğer araştırmacılar tarafından destek görmüşlerdir. Sınıflandırmanın içerisinde sadece Eysenck tarafından önerilen üç boyutun ikisini (nevrotiklik ve dışadönüklük) dâhil ederek beşli bir model uyarlamışlardır. Buna göre bu model beş alanın kişilikteki bireysel farklılıkları açıkladığını öne sürmektedir. Bu alanlar; nevrotiklik, dışadönüklük, deneyimlere açıklık, uyumluluk ve vicdanlılıktır (John ve Srivastava, 1999; Costa ve Widiger, 2002; McCrae ve Costa, 2003; Clark vd., 2007; Brown, 2016).

Kişiliğin *nevrotiklik* boyutu duygusal istikrarla ilgilidir. Bu alanda yüksek puan alan bireyler genellikle öfke ve üzüntünün yanı sıra mantıksız fikirler, kontrol edilemeyen dürtüler ve endişe sergilerler. Buna karşılık, nevrotiklikten belirlenen ölçekte düşük puan alan bireyler başkaları tarafından genellikle ılımlı, sakin ve rahat bir tavır sergileyen kişiler olarak tanımlanır. İkinci alan olan *dışadönüklük*; sosyallik, heyecan ve uyarılma ile tanımlanır. Dışadönüklükten belirlenen ölçekte yüksek puan alan bireyler (dışadönükler) tipik olarak çok aktif, konuşkan ve iddialıdır. Ayrıca gelecek hakkında daha fazla iyimserlik sergileme eğilimindedirler. Bunun aksine, içe dönükler genellikle çekingen, bağımsız ve utangaç olarak tanımlanır. Üçüncü alan olan *deneyimlere açıklık*; aktif bir hayal gücü, içgörü, güzelliğe karşı bir takdir, çeşitliliğe karşı bir eğilim ve entelektüel bir merak sergileyen bireyleri kapsar. Açıklık konusunda yüksek puan alanların geleneksel olmayan fikirleri benimseme, geleneksel olmayan değerleri benimseme ve daha kapalı fikirli olanlara kıyasla hem olumlu hem de olumsuz olmak üzere daha geniş bir duygu yelpazesini deneyimleme olasılıkları daha yüksektir. Bunun aksine, Açıklık konusunda düşük puan alan bireyler tanıdık olanı tercih etme, geleneksel davranışlar sergileme ve muhafazakâr bir bakış açısına sahip olma eğilimindedir.

Dördüncü alan ise *uyumluluk* alanıdır. Bu alan kişiler arası eğilimlerle ilgilidir. Bu alanda yüksek puan alan bireyler tipik olarak sıcak, fedakâr, sadık, yumuşak kalpli, şefkatli, bağışlayıcı, sempatik ve güven verici olarak algılanır. Buna karşılık, daha az uyumlu olan bireyler genellikle daha sert, sinirli, daha az hoşgörülü, eleştirel, daha sabırsız, acımasız ve daha tartışmacı bir eğilime sahip olarak tanımlanır. Beşinci alan olan *vicdanlılık*; bireyin dürtülerini düzenleme ve kendini kontrol etme kapasitesiyle ilgilidir. Vicdanlılıktan yüksek puan alan bireyler, organizasyon, titizlik, hırslılık, verimlilik, kararlılık, çalışkanlık ve irade gücü gibi özellikler sergileyen kişiler olarak tanımlanmaktadır. Ayrıca, vicdanlılık düzeyi yüksek olan bireylerin yüksek akademik ve mesleki hedeflere ulaşma olasılığı daha yüksektir. Buna karşılık, bu alanda düşük puan alan bireyler dikkatsiz, tembel ve sorumluluk almak yerine başkalarını suçlamaya daha meyilli olarak algılanmaktadır.

Beş büyük kişilik modeli kapsamında gerçekleştirilen analizler sonucu yüksek düzeyde dışadönüklük ve düşük düzeyde uyumluluk, nevrotiklik ve vicdanlılık sergileyen bireylerin suç işlemeye daha yatkın olduğu tespit edilmiştir. Çalışmada, yaş dönemlerinin ve cinsiyetin de etkisi ortaya konmuştur. Buna göre ergenlik döneminde yaşanan akademik zorlukların suçluluk sürecine katkı sağlayacağı ve her hâlükârda erkeklerin kadınlara oranla suç işleme noktasında daha baskın olduğu bulunmuştur (O'Riordan ve O'Connell, 2014). Ayrıca duygusal durumları istikrarlı olan bireyler zorluklar karşısında daha fazla dayanıklılık gösterebilirken, duyguları dalgalı olan bireyler dış koşullara yanıt noktasında daha fazla sıkıntı yaşayabilmektedirler. Duygusal durumları dengesiz olanlar, koşullara beklenenden daha şiddetli bir şekilde tepki verebilir ve bu da potansiyel olarak suç işlemelerine yol açabilmektedir. Benzer şekilde, olumlu kişilerarası

ilişkiler kurmakta zorluk yaşayan bireylerin zorlu koşullarla karşılaştıklarında şiddet içeren davranışlarda bulunma olasılıkları daha yüksek olabilmektedir (Clark vd., 2007; Gökulu, 2019).

Son dönemlerde, kişilik özellikleri, bu beş faktörlü perspektif çerçevesinde tanımlanmış ve psikologlar arasında en yaygın kabul gören model olarak benimsenmiştir (Çiçek, 2020). Ancak, yakın dönemde yapılan çalışmalar, bu beş faktörün altında yatan ve alt boyutlar arasındaki ortak varyansın büyük bir kısmını açıklayan ve Becker tarafından "büyük ikili" olarak adlandırılan iki üst düzey kişilik özelliğinin varlığını ortaya koymuştur. Bu üst düzey özellikler, *alfa* (α) *durağanlık* ve *beta* (β) *esneklik* olarak adlandırılmıştır. Durağanlık; uyumluluk, nörotiklik ve özdenetim unsurlarını içerirken, esneklik ise yeniliğe açıklık ve dışadönüklük unsurlarını kapsamaktadır (Becker, 1999; Olson, 2005; De Young, 2006). Bu üst düzey faktörlerin mantıklı, kararlı ve genetik temellere dayandığı, birçok araştırma tarafından kanıtlanmıştır. Ayrıca, bu yapının farklı kültürlerde geçerli ve tutarlı olduğu, çeşitli çalışmalarla desteklenmiştir (Jang vd., 2006; Demirbaş, 2014; Çiçek ve Aslan, 2019).

Literatürde son zamanlarda oldukça ilgi gören bir diğer kişilik modeli *HEXACO Modeli* olarak bilinmektedir. Bu model daha çok Ashton ve Lee (2014) tarafından formüle edilmiştir. HEXACO Modeli ile yine faktör analizi teknikleri kullanılarak kişiliğe dair altı ana boyut ortaya koymuşlardır. HEXACO modelinde kişiliğin altı boyutundan ikisini (açıklık ve vicdanlılık) beş büyük kişilik (FFM) modelinden, birini (dışadönüklük) ise hem beş büyük kişilik hem de Eysenck'in modelinden alarak ayrıca üç boyut (uyumluluk, duygusallık ve dürüstlük/alçakgönüllülük) daha eklenmiştir (Ashton ve Lee, 2007; Rolison vd., 2013).

Bu modelde uyumluluk; affediciliği, esnekliği ve nezaketi içermektedir. Uygulanan ölçekte bu boyuta dair düşük puan alan bireyler tipik eğilimleri kin tutma, başkaları hakkında eleştirel söylemlerde bulunma ve çabuk öfkelenmedir. Duygusallık boyutu daha çok korkaklık, endişe duyma, bağımlılık ve yoğun duygusallık özellikleriyle ön plana çıkmaktadır. Bu boyuttan uygulanan ölçekte yüksek puan almış bireylerin tipik eğilimleri genellikle daha fazla kaygı duyma, başkalarına bağımlı olma ve artan korku duygusudur. Dürüstlük/alçakgönüllülük kişilik boyutunun ise ek bir boyut olarak modele eklendiği belirtilmiştir. Bu boyut samimiyet, adalet, alçakgönüllülük ve açgözlülüğten kaçınmayı içermektedir. Bu kişilik boyutunun samimiyeti, adaleti, alçakgönüllülüğü ve/veya açgözlülüğten kaçınmayı içerdiği belirtilmiştir. Uygulanan ölçekte bu boyutta düşük puan almış olan bireylerin tipik eğilimleri genellikle manipülatif olma, başkalarından faydalanma ve yanlış bir hak duygusuna sahip olmaktır (Ashton ve Lee, 2007; Rolison vd., 2013).

HEXACO modelinde de suç ve kişilik arasındaki ilişki ortaya konulmuştur. Bu modelde yoğun olarak kişiliğin duygusallık boyutu ön planda tutulmuştur. Nitekim suç işleyen bireylerin yoğun bir şekilde duygusal istikrardan yoksun oldukları da bilinmektedir. Dolayısıyla bu model ile birlikte daha önce var olan kişilik modellerine ayrıca insanlığın "dürüstlük/insaniyet" içeren kişilik boyutlarının eklenmesi de bu modeli ön plana çıkarmıştır. Öyle ki bazı araştırmalar özellikle bu dürüstlük/insaniyet içeren boyutlar ile suçluluk süreci arasında bir bağ tespit etmiştir. Hatta araştırmacılar tarafından dürüstlük/insaniyet boyutu ile (araştırmacıların tabiriyle "Karanlık Üçlü") üç kişilik özelliği arasında; yani psikopati, makyavelizm ve narsisizm arasında bir ilişki bulunmuştur (Lee ve Ashton, 2005). Psikopatik kişilik özelliklerine sahip bireyler suç faaliyetlerine genç yaşta başlar ve hayatları boyunca antisosyal davranışlarda bulunmaya devam ederler (Prospero-Luis vd., 2017). Yakın zamanda gerçekleştirilen bazı araştırmalar, psikopatik kişilik özelliklerin yaygınlığının mahkumlar arasında mahkum olmayanlara kıyasla daha yüksek olduğu ortaya konmuştur (Trulson, 2016; Gatner vd., 2016; Cunha vd., 2018). Ayrıca psikiyatri, nörobilim ve psikoloji alanlarından çok sayıda araştırma, bu kişiliğe sahip bireylerin ödül-ceza arasındaki ilişkiyi nörolojik olarak beyinde işleyemedikleri için kişilik özelliklerinin suç ile ilişkili olduğunu varsaymıştır (Jones ve Hare, 2016; Nigel vd., 2018; Cunha vd., 2018). Dahası, son nörobilişsel bulgular beyindeki amigdala bölgesindeki (bireyin endişe, korku, kaygı, öfke gibi duygu alanlarını yöneten beyin bölgesidir) anormalliklerin sosyal işlevsellikte bozulmaya yol açabileceğini ve

bunun da bireyi antisosyal davranışlara yönlendirmesi olasılığını artırdığını ortaya koymuştur (DeLisi vd., 2018).

Yukarıda bahsedilen üç temel kişilik modeli haricinde bazı araştırmacılar kişilik ve suçluluk arasında bağlantıyı ele alarak çeşitli kişilik boyutları ortaya koymuşlardır. Bazı araştırmacılar antisosyalite ve suç davranışı ile bireyin fizyolojik sistemi arasında bir bağlantı tespit etmişlerdir (Gray, 1977). Bu anlamda bireydeki nörolojik veya sinirsel sistemindeki eksikliklerin saldırganlığa yol açabileceğini (Fowles, 1980; Gorenstein ve Newman, 1980), aynı zamanda bu eksikliğin çocuklardaki davranış sorunlarının kaynağı olduğu ileri sürülmüştür (Quay, 1986; Avshalom, 1994). Zuckerman (1989), P-ImpUSS adını verdiği bir kişilik faktörü tanımlamıştır. Araştırmacı bu kavramla suçluluk sürecinin dürtüsellik, saldırganlık ve sosyal sorumluluk eksikliği ile karakterize olduğundan bahsetmiştir. Cloninger (1987), üç faktörlü biyo-sosyal modeli tanımlamıştır. Bu modelde yüksek yenilik arayışı içinde olma, düşük zarardan kaçınma ve ödül bağımlılığı sergileme durumları nedeniyle bireylerin suç işleme, gelecekte şiddet uygulama ve antisosyal bireyler olma olasılıklarının yüksek olduğunu tespit etmiştir. Miller ve Lynam (2001), suç işleyen bireylerin kişilik özelliklerine dair bir model ortaya koymuşlardır. Buna modelde bu bireyler genellikle düşmanca tutumlar, benmerkezci bakış açıları, intikam alma eğilimi, kıskançlık duyguları ve başkalarına karşı empati eksikliği ile karakterize edilmektedirler. Suç işleyen bireyler genellikle hırs, motivasyon ve azim eksikliği sergilemektedirler. Bu bireyler dürtülerini kontrol etmekte sıklıkla güçlük çekerler, alışılmadık değer ve inançları benimseme eğilimindedirler (Miller ve Lynam 2001).

Son yıllarda yapılan bazı araştırmalar, kişilik ve suç arasında anlamlı bir ilişki olduğunu ortaya koymuştur. Bu çalışmaların temel bulguları ayrıca Tharshini ve meslektaşlarının (2021) gerçekleştirdiği sistematik bir çalışma ile değerlendirilmiştir. Bu araştırmalardan bazılarının öne çıkan sonuçları şu şekildedir: Hem kız hem de erkek ergenlerde psikopatik kişilik özelliklerinin tutuklanma, hapsedilme ve hüküm giyme olasılığını artırdığı belirlenmiştir (Beaver, 2017). Düşük özdenetim düzeyine sahip bireylerin daha az titiz olduğu, kısa vadeli ve az bağlılık gerektiren basit görevleri tercih ettikleri, kısa görüşlü davrandıkları ve özerklikten yoksun oldukları saptanmıştır (Brown, 2016). Özellikle dürtüsellik, sorumsuzluk ve antisosyal davranış gibi psikopatik kişilik özellikleri, şiddet riskini artırmaktadır (Bo vd., 2019). Psikopati, yalnızca genel anlamda şiddet içeren davranışlarla değil, aynı zamanda yakın partner şiddetiyle de bağlantılıdır (Boccio ve Beaver, 2016; Cunha vd., 2018). Şiddet suçu işleyen ve madde kullanan bireyler, yüksek nevrotiklik, düşük uyumluluk ve düşük vicdanlılık gibi belirgin bir kişilik örüntüsü sergilemektedir (Nigel vd., 2018). Duygusal ve davranışsal rahatsızlıkların yanı sıra, suç tekrarı, cinsel suçların yinelenmesi ve araçsal şiddet, psikopatik kişilik yapısıyla ilişkilendirilmektedir (Tharshini ve Ibrahim, 2020). Psikopatik eğilimleri olan bireyler, suç faaliyetlerine erken yaşta başlayarak, hayatları boyunca antisosyal davranışlarını sürdürmektedir (Trulson, 2016). Ahlaki değerlere sahip olmak ve güçlü bir özdenetim kişilik özelliği, hem kadınlar hem de erkekler arasında suç işleme olasılığı ile önemli ölçüde bağlantılıdır (Ivert vd., 2018). Bilgisayar suçları işleme ve çetelerle ilişki kurma gibi çeşitli suç teşkil eden davranışlarda bulunma ihtimali, düşük özdenetime sahip bireylerde daha yüksektir (Tornquist ve Miles, 2019). Gençler arasında suç faaliyetlerine katılımda, yüksek düzeyde dürtüsellik etkili bir faktördür (Forrest, 2019).

Literatürde yer alan çeşitli teorilerden ve teorilerin varsayımlarından yola çıkarak kişilik özelliklerinin suç davranışı üzerindeki etkileri incelendikten sonra, bu ilişkinin güçlü ve zayıf yönlerini değerlendirmek önemlidir. Aşağıda yer alan bölümde, kişilik ve suç arasındaki ilişkinin metodolojik ve teorik açıdan değerlendirilmesi yapılmıştır.

Kişilik ve suç arasındaki ilişkinin değerlendirilmesi

Suç ve kişilik arasındaki bağlantı çok sayıda araştırmacı tarafından ele alınmış ve bu anlamda çeşitli varsayımlar ortaya konmuştur. Fakat kişilik modellerinin ve değerlendirmelerinin daha sonraları kriminologlar tarafından yürütülen araştırmaları çok az etkilediği de bir gerçektir (Gottfredson ve Hirschi, 1990). Tabi bu durumun çeşitli nedenleri bulunmaktadır. Bu

nedenlerden biri kişilik modellerinin metodolojik açıdan sıkıntılı bulunmuş olunmasıdır. Ana akım kriminolojide yer alan suç araştırmaları bu modellerde çok sayıda metodolojik sorun tespit etmiştir ve bu durum suç ve suçluluk bakımından kişilik unsurunun sonuçsuz bir araştırma alanı olarak görülmesine yol açmıştır. Her ne kadar bazı kişilik modelleri, kişilik boyutunun suçu anlamak için elzem olduğuna belirtmiş olsalar da bazı kriminolojik araştırmalar bu düşüncenin evrensellik taşımadığını göstermektedir. Özellikle, kişiliği suçla ilişkilendirmeye yönelik deneysel çalışmalara karşı çıkanlar genel anlamda üç temel sorun tespit etmişlerdir. Bunlar kişiliğin ölçülmesindeki zorluklar, suçluluğun ölçülmesindeki zorluklar ve örneklemenin sınırlılıklarıdır (Schuessler ve Cressey, 1950; Waldo ve Dinitz, 1967; Tennenbaum, 1977). Öyle ki suç literatüründe oldukça önem arz eden "Criminology" dergisi, kurulduğu yıl olan 1964'ten 1990'lara kadar suç davranışları ile kişilik faktörlerinin arasındaki ilişki üzerine sadece dört makale yayınlamıştır (Stitt ve Giacomassi, 1992; Avshalom, 1994). Bu durum suçta kişilik analizlerinin kriminolojik alanda pek ilgi görmediğinin kanıtı olmuştur.

Kişilik modellerinde var olan metodolojik hatalardan biri kullanılan örneklem ile ilgilidir. Nitekim kişilik ve suçluluk süreci arasındaki bağlantının ortaya konulabilmesi için genellikle kullanılan araştırma örnekleme, sabıka kaydı olan veya cezaevinde bulunan bireylerden oluşmuştur. Fakat buradaki temel sorun veya sınırlılık suç işlemiş olan, halen suç işleyen veya "gizli suçlu" olarak nitelendirilebilecek bireylerin kontrol örnekleme karışmış olması ihtimalidir. Yani burada değişkeninin kontrolü esnasında belirlenen örneklemde biri suç işlediği takdirde veya suç işlemesine rağmen suçluluk ile bağlantısı olmadığını belirtmiş olabilir. Bu durum gerçekleştirilen araştırmanın bulgularına ve varsayımlarına güveni de zedelemektedir. Öyle ki hatanın oluşmasını tetikleyen bu durumun önüne geçilmesi de pek mümkün görülmemektedir. Çünkü bu modellerde daha önceden hazırlanmış olan ölçekler veya suçluluk anketleri uygulanarak bir örneklem belirleme yolu sürekli olarak tercih edilmektedir (Schuessler vd., 1970). Hatta bu ölçekler ve anketler; suçluluğa yol açamayacak muhtemel davranışları veya çokça gereksiz soruları içerdikleri için de eleştirilmiştir (Hindelang vd., 1979; Hirschi vd., 1980).

Suç türü söz konusu olduğunda kişilik ve suçluluk arasındaki bağlantıyı ortaya koymaya çalışan modellerde problemler oluşabilmektedir. Çünkü her suç türünün farklı değişkenler tarafından etkilenebileceği veya her suçlu tipinin aynı olmadığı bir gerçektir. Örneğin ağır kriminal bireyler haricinde çok seyrek bir şekilde suç işlemiş (örneğin saldırı veya şiddet) olan bireyler çok önemsiz bir gerekçe (örneğin aileye ait arabanın izinsiz alınması gibi) belirtebilmektedirler (Elliott ve Huizinga, 1989). Tam tersi, mükerrer suçlular da işledikleri suçları veya zaten bazı suç türleri kendileri tarafından dikkate değer (örneğin uyuşturucu kullanımı gibi) olarak algılanmadıkları suçları eksik bildirme eğilimde olabilmektedirler (Hirschi vd., 1980). Bundan dolayı özellikle suçluluğa dair öz bildirim anketleri sonucunda eksik veya yanlış veri elde edilip araştırma stratejisi hatası gerçekleştirilmesi çok muhtemel olmaktadır.

Bir bireyin kişiliğinin suç davranışında bulunma kararını etkileyebileceğini varsaymak gerçekten de mantıksız değildir. Fakat suç ile kişilik arasındaki bağlantıyı açıklayan modeller genellikle daha çok hangi kişilik boyutlarına sahip olan bireylerin suç işlemeye daha yatkın olabileceği genel varsayımından harekete geçer. Bu varsayımları temellendirirken de kişilik boyutlarının büyük ölçüde bireyin genetik, nörolojik veya sinirsel özellikleri tarafından belirlendiği belirtilir (Fowles, 1980; Gorenstein ve Newman, 1980; O'Riordan ve O'Connell, 2014). Bu açıklama ile daha çok biyolojik faktörlerin (genetik gibi) psikolojik faktörleri (kişilik gibi) belirlediği ve suç olgusunun bu şekilde açığa çıktığı görüşü ortaya çıkmaktadır. Bu açıklama da bütüncül olmayıp problemlidir. Nitekim bir bireyin kişilik boyutu onun sağlığını veya refahını etkileyebilir, onu hastalığa daha yatkın hale getirebilir ve hatta onun suç davranışında bulunma tercihinin etkileyebilir ki bu mantıksız değildir. Fakat bireyin kişilik boyutu ve suçluluk arasındaki ilişki karmaşıktır. Bir bireyin kişiliği de aynı zamanda bazı değişkenlerden etkilenebilmektedir. Bu bağlamda, kişilik teorileri insan fizyolojisi ve psikolojisini şekillendiren sosyal faktörlerin yanı sıra bireylerin dışadönüklük ve içedönüklüklerini ifade etmeleri için çeşitli fırsatları göz önünde bulundurmadaki başarısızlıkları nedeniyle eleştirilmiştir (Pfohl, 1994). Eysenck'in de belirttiği

üzere bireyin nevroitiklik kişilik boyutuna sahip olması suçlu davranışlar sergilemesine yol açabilmektedir. Nevrotiklik kişilik boyutu da daha çok öfke, üzüntü, endişe ve mantıksız fikirler ile karakterize edilmiştir (Eysenck ve Eysenck, 1985). Fakat bu özellikleri taşıyan bireyin bunlara ne zamandan beri sahip olduğu veya bu özelliklerin değiştirilebilir olup olmadığına dair net bir açıklama ortaya konulmamaktadır. Örneğin ebeveyn denetiminin yetersiz olması, ebeveynin suçlu kimselerden oluşması, ebeveynsiz yaşanılması, aile gelirin düşük olması, suç işleyen akranlar veya akranların bulunduğu yaşanılan yer gibi sosyo-kültürel ve sosyo-ekonomik faktörler de bireyin kişilik boyutunun oluşmasında etkili olabilmektedir. Örneğin maddi sıkıntılar yaşayan bir birey kendisine veya başkalarına öfkelenebilmekte, kendi durumu konusunda çokça üzüntü ve endişe duyabilmekte ve mantıksız fikirler de sergileyebilmektedir. Hatta bu duygular kontrol edilemeyen duygular oldukları için bireyin suç işlemesine (örneğin hırsızlık gibi) dahi yol açabilecektir. Nitekim ekonomik olarak dezavantajlı koşullarda yaşayan eden bireyler, hem mağdur hem de fail olarak suç faaliyetlerine katılmaya veya maruz kalmaya daha yatkındırlar. Özellikle, şiddet suçlarına ilişkin istatistikler sıklıkla sosyoekonomik açıdan dezavantajlı ve marjinalleşmiş bölgelerde yoğunlaşmaktadır (Anser vd., 2020). Örneğin uyuşturucu bulundurma gibi suçlarda, yoksulluğun getirdiği stres ile çeşitli maddelerin ruh üzerindeki etkileri arasında bir korelasyon vardır. Ayrıca eşit olmayan sosyal koşulların varlığını, bireylerin yasalara uyma kapasitesini zayıflatan bir unsur olarak gören bu bakış açısı, yoksullaşan ve marjinalleşen kişilerin suç faaliyetlerinde bulunmaya daha yatkın olduğuna işaret etmektedir. Bu durumda maddi anlamda bireyin durumu düzelirse veya yaşadığı sosyal alanda daha eşitlikçi faktörler etkili olursa kişiliği ile karakterize edilen duygular da değişecek midir? Yoksa doğuştan edinilen kişilik boyutları birey için suç olgusu söz konusu olduğunda her zaman olası bir tehlike durumu içermekte midir?

Kişilik, nasıl şekillendiği, yaşam boyunca sabit kalıp kalmadığı net olarak belirtilemeyen bir faktördür. Bu açıdan suç olduğunun kişilik özelliklerine endekslenmesi ayrıca kriminolojik literatürde çokça bilinen sosyal öğrenme teorisinin varsayımlarıyla da örtüşmemektedir. Bu teorisin temel önermesi suçun öğrenilmiş bir davranış olduğudur (Akers, 1990). Teoriye göre yaş, akranlar veya sosyal çevre gibi faktörler bireyin suçlu olup olmamasını etkileyebilecek güce sahiptir. Buna göre bireyin özellikle sosyal çevresi suça bulaşmasında oldukça önem arz etmektedir. Çünkü suç, taklit ve pekiştirme yoluyla öğrenilerek ortaya çıkabilen bir olgudur. Eğer suça yol açan unsur kişilik özelliği ise bu durumda kişiliği şekillendirebilecek güçte olan sosyal çevrenin etkisi nasıl değerlendirilmelidir? Suça yol açan bireyin kalıtsal bir özellik taşıma ihtimali bulunan kişilik özelliği midir? Kişilik yaşam boyunca değişkenlik gösterebiliyorsa ve nispeten (sosyal öğrenme teorisinde olduğu gibi) sosyal çevreden etkilenebiliyorsa bu durumda suç ve suçluluğun nedeni kişiliği de belirleyebilen sosyal çevre midir?

Ayrıca kişilik teorileri kapsamında yapıldığı gibi kişilik özelliklerinin kümelenmesi, sınıflandırılması ve bunların suçluluk ile ilişkilendirilmesi; suç işlemeyip bu kişisel özelliklere sahip olan bireyleri veya suçlu davranış riski (mağduriyeti) altındaki bireyleri belirlemeye, müdahale etmeye veya manipüle etmeye yol açabilmektedir. Öyle ki kişilik kümelerinin veya sınıflandırmasının belirli davranışlarla veya kalıp kişilik özellikleriyle ilişkilendirilmesi olumsuz etiketlerin, damgalanmaların ve bunun sonucunda sosyal alanda dışlanmaların başlamasına yol açabilecektir. Yani bu kişilik kümelerinin bireylere dair oluşturduğu etiketler kendi başlarına çok zararlı olabilmektedir. Bu durum kriminolojik literatürde "etiketleme/damgalama" kuramı içerisinde de oldukça vurgulanmıştır. Bu kurama göre suçluluk ile ilişkilendirilen bireylerin, toplum içerisinde sapkın olarak etiketlenmesi veya damgalanması onların davranışlarının gittikçe daha problemlili hale gelmesine ve süreçle suç işlemelerine sebep olmaktadır. Bir anlamda damgalanarak toplumdan dışlanan bireyler sırf bu durumdan kaynaklı olarak suç işlemek için motivasyon sahibi olabilmektedir (Lemert, 1951'den akt. Kızmaz, 2006). Benzer şekilde burada Braithwaite'a ait "yeniden bütünleştirici ayıplama/utandırma" teorisine de değinmek gerekmektedir. Bu kurama göre toplum içerisinde utandırmanın çözücü/parçalayıcı işlevi bireylerin etiketlenmesine, dışlanmasına veya damgalanmasına neden olabilmektedir. Bir sınıflamaya eklenmiş (suçlulukla ilişkilendirilen kümelenmeler gibi), damgalanmış bireyler

toplumdan dışlanmakta ve toplumsal anlamda bağılılıkları büyük bir ölçüde zedelenebilmektedir (Braithwaite, 1989).

Genel anlamda kişilik araştırmacıları farklı kişilik boyutlarından, bunların suçluluğa dair farklı etkilerinden bahsetmişlerdir. Bu anlamda ortaya konan araştırmalar birbirine yakın fakat farklı sonuçlar bulmuşlardır. Bu durum da kişilik modellerinin önemli bir sınırlılığı olarak görülmektedir. Örneğin suç davranışının ortaya çıkmasında O'Riordan ve O'Connell (2014), beş büyük kişilik modelindeki beş boyuttan dördünün; yani uyumluluk, vicdanlılık, nevrotiklik ve dışadönüklüğün daha etkili olduğunu belirtmiştir. Krueger ve meslektaşları (1994), daha az sosyal, daha az dışa açık ve daha agresif olanların su işleme ihtimalinin yüksek olduğunu tespit etmişlerdir. Caspi ve meslektaşları (1994), daha fazla sansasyon arayışı içerisinde ve çekingen olanlarda bu ihtimalin yüksek olduğu vurgulanmıştır. Rolison ve meslektaşları (2013), suçluların genellikle daha az dışa açık, daha az sosyal ve çok daha fazla agresif olduklarını belirtmişlerdir. Rolison ve meslektaşlarına (2013) göre olumsuz duygusallık barındıranlar suç faaliyetleri içerisinde daha çok yer almaktadırlar. Reid (2011) ise araştırmasında uyumluluk ve vicdanlılık düzeyi düşük olanların suç işleme ihtimalinin daha yüksek olduğunu tespit etmiştir. Tüm bu örnekler birbirlerini destekler gibi görünse de aslında farklı şeyler ortaya koymaktadırlar. Bir araştırmada suç ile oldukça ilintili olduğu belirtilen kişilik boyutunun birbirine yakın yöntem veya ölçekler kullanılmış olmasına rağmen başka bir araştırmada aslında suç ile çok ilintili olmadığı tespit edilmiştir.

Kişilik ve suç arasındaki ilişki değerlendirildikten sonra, bir sonraki başlıkta zekâ ve suç arasındaki bağlantıya odaklanılmıştır. Zekâ seviyelerinin veya IQ oranlarının suç davranışını nasıl etkilediği ve bu ilişkinin arkasındaki mekanizmalar tartışılmıştır.

Zekâ ve suç

Zekâ ve suçluluk arasındaki ilişki, uzun süredir ilgi çeken ve kapsamlı akademik tartışmalara konu olan bir konudur. IQ testlerinin mahkûmlar örnekleminde kullanılmaya başlanmasıyla birlikte "zayıf zekâlı mahkûmlar" raporu yayınlanmıştır. Sunulan rapor, cezaevindeki bireylerin IQ testlerinde daha düşük puanlar sergileme eğiliminde olduğunu tutarlı bir şekilde göstermiştir (Goddard, 1914, aktaran Shoemaker, 2005; Schmallegger, 2008). Bunu izleyen süreçte gerçekleştirilen çok sayıda çalışma, suç davranışının düşük zekâdan kaynaklandığını ortaya koymuştur (Dabney, 2004). Örneğin Hirschi ve Hindelang'a (1977) ait çalışmada bulgular, suç teşkil eden davranışlarda bulunmuş bireylerin, suç işlememiş olanlara kıyasla daha düşük IQ puanlarına sahip olduğunu ve bu durumun bireyin sosyal sınıfı ve ırkından bağımsız olduğunu göstermektedir. Aynı şekilde Moffitt ve meslektaşları (1981) ile Lynam ve meslektaşları (1993) gerçekleştirdikleri IQ testleri neticesinde düşük IQ puanı ile suç ve suçluluk arasında anlamlı bir ilişki bulmuşlardır. Koenen ve meslektaşları (2006), düşük IQ seviyesine sahip olan bireylerin antisosyal davranış sergileme olasılıklarının daha yüksek olduğunu tespit etmişlerdir. Leech ve meslektaşlarına (2003) ait bir başka çalışmada, üç faktörlü bir sonuç tespiti gerçekleştirmişlerdir. Buna göre düşük seviyedeki IQ; yüksek kaygı ve depresyonun suç işleme olasılığına katkıda bulunmaktadır.

Suç ile zekâ arasındaki ilişkiye odaklanan çalışmalara bakıldığında zekâ faktörünün kalıtsal mı olduğu veya daha sonra bireyin çevresi tarafından mı belirlendiği tartışması bulunmaktadır (Messner ve Rosenfield, 2007). Zekânın kalıtsal olduğunu belirtenler için ebeveyn ile çocuklar arasında tıpkı DNA paylaşımında olduğu gibi bu faktör de üstsoydan miras olarak gelmektedir. Bireyin düşük veya yüksek bir IQ seviyesine sahip olması onun belirleyebileceği bir şey değildir (Schmallegger, 2008; Siegal, 2008). Bu bağlamda kökeni tanımlanan zekâ ile suç olgusu arasında bir bağlantı kurulduğunda ise şöyle bir önerme dizisi ile karşılaşılmaktadır. Zekâ ölçümünde kullanılan temel test IQ testidir. Suç işlemiş olanlar düşük bir IQ seviyesine sahiptir. Düşük bir IQ seviyesine sahip olmak (burada bahsedilen modele göre) kişinin belirlediği bir şey değil, kendisi için genetik bir mirastır. Dolayısıyla suç ve suçluluk aslında kalıtsal kökenli zekâ ile ilgilidir.

Zekânın kalıtsal olmadığını, çevresel kaynaklı olduğunu belirtenler aslında kalıtımın rolünü bir miktar da olsa kabul etmektedirler. Fakat onlara göre sosyal çevrenin rolü kalıtıma göre çok daha

ağır basmaktadır. Örneğin ebeveyn, akranlar, arkadaşlar veya öğretmenler çocukların davranışları üzerinde önemli bir derecede etkili olabilmektedirler. Ebeveynler veya öğretmenler erken yaşlardan itibaren çocuklarla birlikte bilişsel, dilsel ve sanatsal gelişimi destekleyen faaliyetlerde bulunurlar. Bu faaliyetler arasında kitap okuma, müzik dinleme ve sanatın yanı sıra spor gibi kültürel kurumlara katılım da yer almaktadır. Bu durumun çocuklarının zekâ testlerinde daha yüksek performans göstermesine yol açacaktır. Tam tersi bu anlamda çocuklara yeterli zaman ayrılmadığında ise bu durum çocuklarının zekâ testlerinde daha düşük performans göstermesine neden olacaktır (Schmallegger, 2008; Siegal, 2008).

Suç işlemiş/işleyen bireyler ile zekâ ilişkisi hakkında farklı varsayımları içeren çeşitli araştırmalar gerçekleştirilmiştir. Bazı araştırmalarda suç ve zekâ arasındaki ilişki sosyal koşullar bağlamında ele alınmıştır. Bunların başında sosyal kontrol teorisi gelmektedir. Araştırmacılara düşük IQ puanlarına sahip öğrencilerin okulda daha az başarılı olduklarını, akranları tarafından daha az kabul gördüklerini, başarılı olmak için daha az fırsata sahip olduklarını ve sonuç olarak başka yerlerde (örneğin suçlu sosyal çevre veya suç ortamları gibi) kabul ve fırsat aradıklarını belirtmişlerdir. Hâlbuki bireyin suç işlememesi için sosyal kontroller sağlayan en önemli faktörlerden biri eğitim kurumu ilişkileridir. Eğitim kurumu, bir yönüyle bireyin sosyal entegrasyonunu sağlamasında olumlu katkı sunarak onu suç faaliyetlerinden uzak tutmaktadır. Bu şekilde okul veya eğitim kurumu bir sosyal kontrol işlevi yürütmektedir. Dolayısıyla okulun sosyal kontrol uygulama kapasitesi IQ puanı düşük öğrenciler için azalmaktadır (Hirschi, 1969; McGloin vd., 2004).

Bazı araştırmalarda özellikle genç olan suçluların sınırlı bilişsel yetenekleri nedeniyle doğru ve yanlış ayırt edemediklerini, dolayısıyla suç işledikleri öne sürmüştür. Bu varsayımla toplumun beklentileri ve gereklilikleri, düşük zekâlı veya IQ seviyeli bireylerin kavrama kapasitesinin ötesinde olduğu kabul edilmiştir (Moffitt vd., 1981). Bu durum aslında suçluluğu anlamaya yönelik bilişsel gelişim yaklaşımıyla tutarlılık sergilemektedir. Bilişsel gelişim teorisinin perspektifinden bakıldığında suç ve suçluluk süreci, doğru ve yanlış arasındaki ayrımın farkına varılması ve bu anlamda bir kapasiteye sahip olunamaması nedeniyle normlara, yasalara aykırı bir eylemde bulunmayla ilişkilendirilmiştir (Reid 2006). Bu teori ve IQ hakkındaki ilk fikirlerin her ikisi de suçluları, ister psikolojik farklılıklar ister zekâ eksikliği nedeniyle olsun, normal sosyal davranışın sınırlarını tam olarak kavrayamayan bireyler olarak görmüştür (Moffitt vd., 1981).

Bu bölümde zekâ ve suç arasındaki ilişki incelendikten sonra, bu ilişkinin güçlü ve zayıf yönlerini değerlendirmek de oldukça önem arz etmektedir. Makalenin bir sonraki bölümünde, zekâ ve suç arasındaki ilişkinin metodolojik ve teorik açıdan değerlendirilmesi yapılmıştır.

Zekâ ve suç arasındaki ilişkinin değerlendirilmesi

Zekâ ve suç arasındaki ilişki literatüre bakıldığında çok sayıda araştırma tarafından konu edinilmiştir. Genel anlamda bu araştırmaların iddiası, zekâ seviyesinin ölçümü için kullanılan IQ testinde alınan düşük puan bireyin düşük zekâyâ sahip olduğu bundan kaynaklı olarak da suç işleme olasılığının yüksek olduğu iddiasıdır. Her ne kadar bahsedilen araştırmalar bu konuda bir fikir birliği beyan etmiş olsa da zekânın kökeni ve kullanılan IQ testlerinin modeli hakkında bir anlaşmazlık görülmektedir. Yukarıda da değinildiği gibi bazı çalışmalar düşük zekâ seviyesinin suçluluğa yol açabileceğini ve zekânın aslında kalıtsal bir unsur olduğunu ortaya koymaktadır. Tam aksine bazı çalışmalar düşük zekâ seviyesinin suçluluğa yol açabileceğini ve zekânın büyük ölçüde bireyin çevresi tarafından şekillendiğini ortaya koymaktadır. Bazı çalışmaların ise temel varsayımı kabul etmekle birlikte sorunun sabit veya değişmez bir IQ testi modelinden kaynaklandığını belirttikleri görülmektedir. Dolayısıyla zekâ ve suçluluk arasındaki bağlantının tam olarak aydınlatılamadığı söylenebilir. Her ne kadar zekâ ile suç arasında bir bağlantı olduğu aşikâr olsa da araştırmacıların kullandıkları modellerde, yöntemlerde ve varsayımlarda hata bulunmaktadır.

Zekâ ve suç arasındaki ilişki incelendiğinde, genellikle düşük IQ seviyesine sahip bireylerin suça daha yatkın olduğu vurgulanmaktadır. Suç işleme ve IQ seviyesi arasındaki ilişki, IQ testini genel

bilişsel yeteneğin bir göstergesi olarak görmeye yol açmaktadır. Bu da suçluların doğaları gereği daha az zeki olarak algılanmasına neden olmaktadır. Yani, suç işleyen bir kişinin IQ seviyesi düşük ve zekâ seviyesi geri olarak algılanmaktadır. Ancak bu görüş, önemli bazı unsurları dikkate almamaktadır. Suç türleri oldukça çeşitlidir ve hem şiddet içeren hem de şiddet içermeyen suçlar, yaş, demografi ve sosyal çevre gibi faktörler tarafından belirlenebilir. Örneğin, dolandırıcılık, nitelikli hırsızlık ve beyaz yaka suçları (rüşvet, bilişim suçları, evrakta sahtecilik, finansal sahtekârlık gibi) bireyin yüksek zekâ seviyesine veya sosyal farkındalığa sahip olmasını gerektiren suç türleridir (Kenney, 1999; Sharma vd., 2015). Bu nedenle, yüksek IQ seviyesine sahip bireylerin de suç işleyebileceği ve zekâlarını kullanabileceği unutulmamalıdır. Bu tür suçları işleyebilmek için genellikle derin bir planlama, karar verme ve kapsamlı bir akıl yürütme gereklidir. Yüksek zekâyâ sahip bireyler, suç işlerken karmaşık planlar yapabilir, yaratıcı yöntemler geliştirebilir ve suçlarını örtbas edebilirler. Bu nedenle, düşük zekâ seviyesiyle her suç türünün açıklanması mümkün değildir. Düşük zekâ ile suç arasındaki bağlantı zayıftır ve suçluların çoğunun zeki olmadığını varsaymak doğru değildir. Yüksek IQ seviyesine sahip bireyler, suç işlerken zekâlarını kullanarak suçlarını gizleyebilir ve cezai yaptırımlardan kaçınabilirler. Hatta yüksek IQ seviyesine sahip kişilerin sırf zekâlarını ispat etmek için suç işleyebileceği de unutulmamalıdır. Bu durum, zekâ ve suç arasındaki ilişkinin yalnızca düşük IQ seviyeleriyle sınırlı olmadığını, yüksek zekâyâ sahip bireylerin de suç işleyebileceğini göstermektedir.

Bir diğer unsur, bu görüşün temellendirildiği çalışmanın (Goddard, 1914) veya daha sonra ortaya konulan benzer çalışmaların kullandıkları örneklem grubunun hatalı seçilmiş olmasıdır. Bahsedilen çalışmaların çoğunda cezaevinde bulunan hükümlüler örneklem olarak seçilmiştir. Çalışmalarda denek olan hükümlülere uygulanan IQ testleri neticesinde onların çoğunun düşük bir zekâ seviyesine sahip olduğu tespit edilmiştir. Yani çalışmalar cezaevlerinin düşük IQ'lu mahkûmlar tarafından doldurulduğunu öne sürmüştür. Ancak bu durum, suç işledikleri tespit edilemeyen suçluların olup olmadığı sorusunu gündeme getirmektedir. Tüm suç işleyenler cezaevinde olmadığına göre suç işleyip cezaevine girmeyen kişiler dikkate alınmamıştır. Daha doğrusu cezaevinde olan ve olmayan bireylerin kıyaslandığı süreçte bu bireyler, cezaevinde olmayıp suç işlememiş bireyler (halk, toplum) olarak kabul edilmişlerdir. Böylelikle araştırmacılar, kendi bildirdikleri verilere dayanarak cezaevindeki hükümlülerin genel halktan daha düşük IQ seviyesine sahip olduklarını ortaya koymuşlardır.

Literatürde yer alan Herrnstein ve Murray'a (1994) bir çalışmada bu hatalı örneklem eleştirisini oldukça derinlemesine işlenmiştir. Araştırmacılar, *"The Bell Curve"* adlı kitaplarında düşük IQ seviyesine sahip bireylerin suç faaliyetlerine katılabileceklerini ancak bu bireylerin ayrıca yetkililer veya polisler tarafından yakalanma ve nihayetinde hapsedilme olasılıklarının daha yüksek olduğu varsayımını kabul etmişlerdir. Yani önceki çalışmalar desteklenir bir şekilde cezaevlerinin mahkûmların çoğunun düşük IQ seviyesine sahip olduğu tespit edilmiştir. Fakat bu durum aslında düşük IQ seviyesine sahip olanların yakalanıp hapsedilmesiyle ilgilidir. Tam tersi IQ seviyesi yüksek ve oldukça zeki olan suçlular zekâlarını kullanarak yakalanmamakta dolayısıyla hapsedilmemektedir.

Suç ve zekâ arasında bağlantı sunan araştırmalara yönelik daha önce de belirtildiği gibi sabit, değişmez bir IQ testi modeli, hangi özellikteki testin geçerli olacağı veya IQ testinin insan zekâsının doğru bir ölçüsü olup olmadığı noktasında da çeşitli eleştiriler yapılmıştır. Bu eleştirilerden en önemlisi IQ testinin zekâyı tam anlamıyla ölçüp ölçemeyeceği ile ilgili sorunsaldır. Bu varsayım insan becerilerinin, sosyalliklerinin ve deneyimlerinin çeşitliliğini yeterince yansıtmamaktadır. Aslında IQ testi tarihsel olarak eğitim ortamında akademik performansı değerlendirmek için kullanılan testlerden türetilmiştir. Genellikle bilim insanları öğrenme güçlüğü çeken çocukları tespit etmek amacıyla veya öğrenme eksikliklerini tespit etmek için tasarlanmış bir dizi değerlendirme geliştirmiştir. Modern IQ testi, bu ilk testlerde kullanılan yöntemlerden geliştirilmiştir. Bu nedenle IQ'nun bir bireyin genel zekâsının etkili bir ölçüsü olduğunu iddia etmek zordur (Flynn, 1987; Maguin ve Loeber, 1996; McGloin vd., 2004). IQ testi, akademik yeteneklerin tanımlanmasına ve sınırlı sayıda belirli öğrenme alanlarına

uygulanabilir. Bunda bir problem gözükmemektedir. Fakat standartlaştırılmış, kalıp ve değişmez nitelikte olan bir testin veya suçluluk konusunda tam anlamıyla yapılandırılmamış bir testin uygulanması ile suçluluğa dair bilgilere ulaşmak pek mümkün görülmemektedir. Hatta bu gerçekleştirilirse dahi tespit edilecek puanlamanın suçluluğa dair net bir sonuç barındırması da gerçekçi gözükmemektedir. Örneğin zorlu geçmişlerden gelen, sosyal alanda sıkıntılar yaşayan yetişkinler veya klasik eğitim ilkelerine uymakta zorlanan çocukların IQ testinde daha düşük puanlar göstermesi beklenir ve bu durumun da suçluluk süreci ile pek bir ilgisi olmaz. Bu unsurlar genel olarak, IQ testinin suç ile ilgili olan zekâyı değerlendirmek için bir ölçüt olarak kullanılmasının, konuyla ilgili dar ve esnek olmayan bir akademik bakış açısına yersiz bir saygı gösteren kusurlu bir metodoloji olduğunu göstermektedir. Nitekim düşük IQ seviyesine sahip olup suç işlemeyen bireylerin de varlığına burada dikkat çekilmelidir (Maguin ve Loeber, 1996).

Sonuç

Suç davranışının kökenlerini anlama ve açıklama çabaları, psikolojik ve sosyolojik perspektiflerin bir arada değerlendirilmesini gerektiren karmaşık bir süreçtir. Bu makalede, suç davranışının belirleyicileri olarak kişilik ve zekâ faktörleri ele alınmış, bu faktörlerin suçla olan ilişkisi eleştirel bir bakış açısıyla incelenmiştir. Kişilik ve zekânın suç davranışını açıklamadaki rolü, bu faktörlerin sosyal, kültürel ve ekonomik bağlamlarla olan etkileşimi göz önünde bulundurularak değerlendirilmiştir. Buna göre kişilik ve zekânın suç davranışını anlamada önemli bir rol oynadığı, ancak bu faktörlerin tek başına suçu tam olarak açıklamakta yetersiz kaldığı ortaya konulmuştur.

Kişilik özellikleri, özellikle Eysenck'in PEN modeli ve Beş Büyük Kişilik Modeli (FFM) gibi teoriler çerçevesinde, suç davranışıyla ilişkilendirilmiştir. Dışadönüklük, nevrotiklik ve psikotizm gibi kişilik boyutlarının suç işleme eğilimini artırdığına dair bulgular, bu özelliklere sahip bireylerin suça daha yatkın olduğunu göstermektedir. Ancak, kişilik özelliklerinin suç davranışını açıklarken sosyal ve çevresel faktörlerin de dikkate alınması gerektiği vurgulanmıştır. Zekâ ve suç arasındaki ilişki ise, özellikle düşük IQ seviyelerinin suç davranışıyla bağlantılı olduğu yönündeki bulgularla desteklenmiştir. Düşük zekâ seviyesine sahip bireylerin, sosyal entegrasyon ve eğitim süreçlerinde yaşadıkları zorluklar nedeniyle suça daha yatkın olabileceği öne sürülmüştür. Ancak, zekânın yalnızca düşük seviyelerinin suçla ilişkilendirilmesi, yüksek zekâyı sahip bireylerin de suç işleyebileceği gerçeğini göz ardı etmektedir. Zekâ ve suç arasındaki ilişkiyi yalnızca düşük IQ seviyeleriyle sınırlandırmak, konuyu eksik bir şekilde ele almak anlamına gelmektedir.

Suçluların ve suçlu olmayanların kişilik özelliklerine ilişkin mevcut literatür oldukça azdır ve kişilik modelleri kriminoloji alanında öne çıkan bir odak noktası olmamıştır. Bu durum çeşitli faktörlere bağlanabilir. Örneğin, kişilik modellerinde kullanılan örneklemeler metodolojik olarak belirsizdir ve suç türleri dikkate alınmamaktadır. Özellikle kişilik ölçekleri, suç davranışını tam olarak ölçmekte yetersiz kalabilmekte ve bu testlerin kültürel, sosyal ve ekonomik bağlamlardan bağımsız olarak uygulanmasının hatalı sonuçlara yol açabileceği belirtilmektedir. Ayrıca, kişilik teorileri, insan fizyolojisi ve psikolojisini etkileyen sosyal faktörleri dâhil etmedeki yetersizlikleri nedeniyle eleştirilmektedir. Bir bireyin kişiliğinin suç davranışında bulunma kararını etkileyebileceği makul bir varsayımdır. Kişilik ve suçluluk arasındaki ilişki karmaşıktır ve net bir nedensellik bağı kurmanın içerdiği zorluklara rağmen, gerçekten de var olabilir. Dolayısıyla, bu olgunun daha fazla araştırılması, nitel ve nicel araştırma metodolojilerinin bir arada kullanıldığı çalışmaların yapılmasını gerektirmektedir. Ayrıca, bireysel kişilik özellikleri, davranışlar ve güdülerin yanı sıra ebeveyn suçluluğu, düşük aile geliri, suçlu bir sosyal çevreye maruz kalma ve yaşam koşulları gibi sosyal, ekonomik ve kültürel faktörleri içeren çalışmalar da gereklidir.

Zekâ ve suçluluk arasındaki ilişkiyi açıklayan perspektiflerin temel iddiası, zekâyı ölçmek için kullanılan IQ testinden alınan puanın düşmesinin, bilişsel yeteneklerde orantılı bir azalmanın göstergesi olduğu ve bunun da suç işleme olasılığını artırdığıdır. Bununla birlikte, bu varsayım yaygın olarak kabul görmemiştir. Bunu açıklamak için çeşitli nedenler öne sürülmüştür. Örneğin,

teoriler sabit veya değişmeyen bir IQ testi modeli uygulamaktadır, zekâ ve suçluluk arasındaki bağlantı tam olarak aydınlatılmamıştır ve kullanılan örneklem (genellikle hükümlüler) yanlış seçilmiştir. Bu açıdan bakıldığında, IQ seviyesi (zekâ düzeyi) ile suçluluk arasındaki herhangi bir nedensellik büyük olasılıkla dolaylıdır ve bu da makul bir yorum gibi görünmektedir. Özellikle, IQ seviyesi ile akademik performans arasında bir ilişki var gibi görünmektedir. Bununla birlikte, suçluluk bağlamında, sosyal çevre, eğitim kurumları ve aile ilişkileri de dâhil olmak üzere çok sayıda faktörün derin bir etkiye sahip olduğu açıktır. Bu değerlendirmeler ışığında, IQ puanlaması veya zekâ seviyesi ile suçluluk arasında dolaylı bir ilişki olduğu ileri sürülebilir.

Suç olgusu tek yönlü olarak incelenerek elde edilecek sonuçlar pek anlam atfedememektedir. Psikolojik faktörlerle birlikte, bu faktörleri de etkileyebilecek örneğin yoksulluk, işsizlik, sosyal dışlanma, madde bağımlılığı, sosyal güvenlik sorunları, eğitim ve aile kurumlarına ilişkin sorunlar ve gelir eşitsizliği gibi sosyoekonomik ve kültürel faktörlerin suç davranışı üzerindeki etkilerinin daha detaylı bir şekilde ele alınması gerekmektedir. Örneğin aile yapısı, akran etkisi, sosyal çevre etkisi ve sosyal destek eksikliği gibi sosyolojik faktörlerin suç davranışını nasıl şekillendirdiği daha derinlemesine ele alınabilir. Eğitim sistemi, okul başarısı ve sosyal kurumların/yapıların suç önlemedeki rolünü daha fazla vurgulanması gerekmektedir. Tüm bunlarla birlikte bütüncül bir şekilde kişilik özelliklerinin suç davranışı üzerindeki etkisinin sosyal çevreyle nasıl şekillendiği veya zekâ seviyesi düşük bireylerin, eğitim sisteminde başarısız olmaları ve sosyal dışlanma yaşamaları durumunda suça nasıl yönelebileceği gibi unsurlar da dikkatle değerlendirilmelidir.

Suç davranışını anlamak ve açıklamak için yalnızca zekâ veya kişilik gibi bireysel faktörlere odaklanmak yetersiz kalacaktır. Zekâ seviyesi düşük olan bireylerin suça yatkınlığı veya belirli kişilik özelliklerinin suç davranışını tetiklemesi, suçun nedenlerini tam olarak açıklamaz. Suç, çok boyutlu bir olgudur ve bireysel özelliklerin yanı sıra sosyal, ekonomik ve çevresel faktörlerle de yakından ilişkilidir. Örneğin, yoksulluk, işsizlik veya aileye bakma yükümlülüğü gibi sosyoekonomik zorluklar, bireyleri suç işlemeye itebilir çünkü bu koşullar, temel ihtiyaçlarını karşılamak için yasal olmayan yollara başvurma eğilimini artırabilir. Benzer şekilde, eğitim eksikliği, bireylerin sosyal ve ekonomik fırsatlara erişimini sınırlandırarak, suç davranışına yönelimi artırabilir. Aile içi şiddet ve sosyal dışlanma gibi sosyal faktörler de suç davranışını şekillendirebilir. Özellikle ergenlik döneminde, akran gruplarının etkisiyle veya onlardan olumsuz anlamda etkilenecek bireyler suça yönelebilir. Ayrıca, toplumsal normların zayıflaması, adaletsizlik ve sosyal eşitsizlikler, bireylerin topluma olan güvenini azaltarak suç davranışını artırabilir. Bu tür toplumsal koşullar/sorunlar, bireylerin suçu bir çıkış yolu olarak görmesine neden olabilir.

Suç yaratan faktörler ve suçu önleyebilecek stratejiler sürekli değişmektedir. Bunu akılda tutarak, gelecekteki araştırmalar, suç çalışmalarında bireysel özellikler ve sosyal etkiler arasındaki karmaşık etkileşimi açıklamak için daha incelikli metodolojiler geliştirmeyi hedeflemelidir. Bireyleri zaman içinde takip eden uzun süreli çalışmaların yanı sıra daha geniş bir sosyo-psikolojik değişken yelpazesini içeren araştırmalar, kişilik, zekâ ve suç arasındaki ilişkiye dair anlayışımızı ilerletmek için kritik öneme sahip olacaktır. Suç olgusunun daha derinlemesine anlaşılması ve etkili önleme ve müdahale stratejilerinin geliştirilmesi için psikolojik, sosyolojik ve ekonomik belirleyicileri entegre eden daha kapsamlı perspektiflere ihtiyaç vardır. Böylelikle araştırmacılar daha bütüncül bir yaklaşım benimseyerek, suç davranışının önlenmesi ve suçluların rehabilite edilebilmesi için daha etkili stratejilerin geliştirilmesine katkıda bulunabilirler.

Yazar katkı oranları

1. Yazar: %100 çalışmaya katkıda bulunmuştur.

Çıkar çatışması beyanı

"Kişilik, Zekâ ve Suç Arasındaki İlişkinin Eleştirel Bir Değerlendirmesi" başlıklı makalemle ilgili herhangi bir kurum, kuruluş ya da kişi ile finansal çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Kaynakça

- Akers, R. L. (1999). *Criminological theories: Introduction and evaluation* (2nd ed.). Fitzroy Dearborn.
- Anser, M. K., Yousaf, Z., Nassani, A. A., Alotaibi, S. M., Kabbani, A., & Zaman, K. (2020). Dynamic linkages between poverty, inequality, crime, and social expenditures in a panel of 16 countries: Two-step GMM estimates. *Journal of Economic Structures*, 9(1). <https://doi.org/10.1186/s40008-020-00220-6>
- Ashton, M. C., & Lee, K. (2007). Empirical, theoretical, and practical advantages of the HEXACO model of personality structure. *Personality and Social Psychology Review*, 11(2), 150–166. <https://doi.org/10.1177/1088868306294907>
- Beaver, K. M., Boutwell, B. B., Barnes, J. C., Vaughn, M. G., & DeLisi, M. (2017). The association between psychopathic personality traits and criminal justice outcomes: Results from a nationally representative sample of males and females. *Crime and Delinquency*, 63(6), 708–730. <https://doi.org/10.1177/0011128715573617>
- Bo, S., Pedersen, L., Christensen, K. B., & Rasmussen, K. (2019). Psychopathy in a forensic sample: The factor structure of the PCL:SV in a Danish forensic sample. *Scandinavian Journal of Psychology*, 60(5), 447–455. <https://doi.org/10.1111/sjop.12566>
- Boccio, C. M., & Beaver, K. M. (2016). The influence of psychopathic personality traits, low self-control, and nonshared environmental factors on criminal involvement. *Youth Violence and Juvenile Justice*, 16(1), 37–52. <https://doi.org/10.1177/1541204016684176>
- Braithwaite, J. (1989). *Crime, shame, and reintegration*. Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511804618>
- Brown, W. (2016). Personality and crime. In *The encyclopedia of crime and punishment* (1st ed.). John Wiley & Sons.
- Burger, J. M. (2006). *Kişilik: Psikoloji biliminin insan doğasına dair söyledikleri* (Trans. Ed.). Kaknüs.
- Caspi, A., Moffitt, T. E., Phil, A., & Krueger, R. F. (1994). Are some people crime-prone? Replications of the personality-crime relationship across countries, genders, races, and methods. *Criminology*, 32(2), 163–196.
- Clark, J., Boccaccini, M., Caillouet, B., & Chaplin, W. (2007). Five factor model of personality traits, jury selection, and case outcomes in criminal and civil cases. *Criminal Justice and Behavior*, 34(5), 641–660. <https://doi.org/10.1177/0093854806297555>
- Cloninger, C. R. (1987). A systematic method for clinical description and classification of personality variants. *Archives of General Psychiatry*, 44(6), 573–588. <https://doi.org/10.1001/archpsyc.1987.01800180093014>
- Costa, P. T., Jr., & Widiger, T. A. (2002). Introduction: Personality disorders and the Five-Factor Model of personality. In P. T. Costa Jr. & T. A. Widiger (Eds.), *Personality disorders and the Five-Factor Model of personality* (2nd ed., p. 6). American Psychological Association.
- Cunha, O., Braga, T., & Gonçalves, R. A. (2018). Psychopathy and intimate partner violence. *Journal of Interpersonal Violence*, 36(3–4), 1720–1738. <https://doi.org/10.1177/0886260518754870>
- Çiçek, İ. (2020). Kişilik ve beş faktör kişilik özellikleri: Kuramsal bir çerçeve. *Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi*, 10(1), 137–147.
- Çiçek, İ., & Aslan, A. E. (2019). Kişilik ile ayrışma bireyleşme arasında akran ilişkilerinin aracılığı. *Journal of the Human & Social Science Researches*, 8(4), 2642–2671. <https://doi.org/10.15869/itobiad.585755>
- Dabney, D. (2004). *Crime types: A text/reader*. Cengage Learning.
- Dal, V. (2009). Farklı kişilik özelliklerine sahip bireylerin risk algılarının tüketici davranışı açısından incelenmesi: Üniversite öğrencileri üzerine bir araştırma [Yüksek lisans tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi].

- DeLisi, M., Fox, B. H., Fully, M., & Vaughn, M. G. (2018). The effects of temperament, psychopathy, and childhood trauma among delinquent youth: A test of DeLisi and Vaughn's temperament-based theory of crime. *International Journal of Law and Psychiatry*, 57, 53–60. <https://doi.org/10.1016/j.ijlp.2018.01.006>
- Demirbaş, N. (2014). Üst-düzey kişilik ve yaşamda anlam: Temel psikolojik ihtiyaçların rolünün yapısal eşitlik modellemesi ile incelenmesi [Doktora tezi, İstanbul Üniversitesi].
- DeYoung, C. G. (2006). Higher-order factors of the Big Five in a multi-informant sample. *Journal of Personality and Social Psychology*, 91(6), 1138–1151. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.91.6.1138>
- Elliott, D. S., & Huizinga, D. (1983). Social class and delinquent behavior in a national youth panel. *Criminology*, 21(2), 149–177. <https://doi.org/10.1111/j.1745-9125.1983.tb00256.x>
- Eysenck, H. J., & Eysenck, M. W. (1985). *Personality and individual differences*. New York: Plenum Press.
- Eysenck, H. J., & Gudjonsson, G. H. (1989). *The causes and cures of criminality*. New York: Plenum Press.
- Flynn, J. R. (1987). Massive IQ gains in 14 nations: What IQ tests really measure. *Psychological Bulletin*, 101(2), 171–191. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.101.2.171>
- Forrest, W., Hay, C., Widdowson, A. O., & Rocque, M. (2019). Development of impulsivity and risk-seeking: Implications for the dimensionality and stability of self-control. *Criminology*, 57(3), 512–543. <https://doi.org/10.1111/1745-9125.12214>
- Fowles, D. C. (1980). The three-arousal model: Implications of Gray's two-factor learning theory for heart rate, electrodermal activity, and psychopathy. *Psychophysiology*, 17(2), 87–104. <https://doi.org/10.1111/j.1469-8986.1980.tb00117.x>
- Gatner, D. T., Blanchard, A. J. E., Douglas, K. S., Lilienfeld, S. O., & Edens, J. F. (2016). Psychopathy in a multiethnic world: Investigating multiple measures of psychopathy in Hispanic, African American, and Caucasian offenders. *Assessment*, 25(2), 206–221. <https://doi.org/10.1177/1073191116639374>
- Gökulu, G. (2019). Suç kuramları: Biyolojik ve psikolojik yaklaşımlar – Eleştirel bir değerlendirme. *Turkish Studies – Social Sciences*, 14(4), 1471–1488. <http://dx.doi.org/10.29228/TurkishStudies.23004>
- Gorenstein, E. E., & Newman, J. P. (1980). Disinhibitory psychopathology: A new perspective and a model for research. *Psychological Review*, 87(3), 301–315. <https://doi.org/10.1037/0033-295X.87.3.301>
- Gottfredson, M., & Hirschi, T. (1990). *A general theory of crime*. Stanford, CA: Stanford University Press.
- Gray, J. A. (1977). Drug effects on fear and frustration: Possible limbic site of action of minor tranquilizers. In L. L. Iversen, S. D. Iversen, & S. H. Snyder (Eds.), *Handbook of psychopharmacology: Vol. 8. Drugs, neurotransmitters, and behavior* (pp. 203–240). New York: Plenum.
- Herrnstein, R. J., & Murray, C. (1994). *The bell curve: Intelligence and class structure in American life*. New York: Free Press.
- Hindelang, M. J., Hirschi, T., & Weis, J. G. (1979). Correlates of delinquency: The illusion of discrepancy between self-report and official measures. *American Sociological Review*, 44(6), 995–1014. <https://doi.org/10.2307/2094722>
- Hirschi, T. (1969). *The causes of delinquency*. Berkeley: University of California Press. <https://doi.org/10.4324/9781315081649>
- Hirschi, T., & Hindelang, M. J. (1977). Intelligence and delinquency: A revisionist review. *American Sociological Review*, 42(4), 571–587. <https://doi.org/10.2307/2094556>
- Hirschi, T., Hindelang, M. J., & Weis, J. G. (1980). The status of self-report measures. In M. W. Klein & K. S. Teilmann (Eds.), *Handbook of criminal justice evaluation* (pp. 105–119). Beverly Hills: Sage.
- Ivert, A., Andersson, F., Svensson, R., Pauwels, L. J. R., & Torstensson Levander, M. (2018). An examination of the interaction between morality and self-control in offending: A study of differences between girls and boys. *Criminal Behaviour and Mental Health*, 28(3), 282–294. <https://doi.org/10.1002/cbm.2065>
- Jang, K. L., Livesley, W. J., Ando, J., Yamagata, S., Suzuki, A., Angleitner, A., Ostendorf, F., Riemann, R., & Spinath, F. (2006). Behavioral genetics of the higher-order factors of the Big Five. *Personality and Individual Differences*, 41(2), 261–272. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2005.11.033>

- John, O. P., & Srivastava, S. (1999). The Big Five trait taxonomy: History, measurement, and theoretical perspectives. In L. A. Pervin & O. P. John (Eds.), *Handbook of personality: Theory and research* (2nd ed., pp. 102–138). New York: Guilford Press.
- Jones, D. N., & Hare, R. D. (2016). The mismeasure of psychopathy: A commentary on Boddy's PM-MRV. *Journal of Business Ethics*, 138(3), 579–588. <https://www.jstor.org/stable/44164184>
- Kenney, M. (1999). When criminals out-smart the state: Understanding the learning capacity of Colombian drug trafficking organizations. *Transnational Organized Crime*, 5(1), 97–119.
- Kızmaz, Z. (2006). *Cezaevi müdavimleri: İnatçı suçlular*. Ankara: Orion Yayınları.
- Koenen, K. C., Caspi, A., Moffitt, T. E., Rijdsdijk, F., & Taylor, A. (2006). Genetic influences on the overlap between low IQ and antisocial behavior in young children. *Journal of Abnormal Psychology*, 115(4), 787–797. <https://doi.org/10.1037/0021-843X.115.4.787>
- Köroğlu, E., & Bayraktar, S. (2011). *Kişilik bozuklukları*. Ankara: HYB Basım Yayın.
- Krueger, R. F., Schmutte, P., Caspi, A., Moffitt, T. E., Silva, P. A., & Campbell, K. (1994). Personality traits are linked to crime among males and females: Evidence from a birth cohort. *Journal of Abnormal Psychology*, 103(2), 328–338. <https://doi.org/10.1037/0021-843X.103.2.328>
- Leech, S. L., Day, N. L., Richardson, G. A., & Goldschmidt, L. (2003). Predictors of self-reported delinquent behavior in a sample of young adolescents. *Journal of Early Adolescence*, 23(1), 78–106. <https://doi.org/10.1177/0272431602239131>
- Lemert, E. M. (1951). *Social pathology: A systematic approach to the theory of sociopathic behavior*. New York: McGraw-Hill.
- Lynam, D. R., Moffitt, T. E., & Stouthamer-Loeber, M. (1993). Explaining the relation between IQ and delinquency: Class, race, test motivation, school failure, or self-control? *Journal of Abnormal Psychology*, 102(2), 187–196. <https://doi.org/10.1037/0021-843X.102.2.187>
- Maguin, E., & Loeber, R. (1996). Academic performance and delinquency. *Crime and Justice*, 20, 145–264.
- McCrae, R. R., & Costa, P. T. (2003). *Personality in adulthood: A five-factor theory perspective* (2nd ed.). New York, NY: Guilford Press.
- McGloin, J. M., Pratt, T. C., & Maahs, J. (2004). Rethinking the IQ-delinquency relationship: A longitudinal analysis of multiple theoretical models. *Justice Quarterly*, 21(3), 603–635. <https://doi.org/10.1080/07418820400095921>
- Messner, S., & Rosenfeld, R. (2007). *Crime and the American dream* (4th ed.). Belmont, CA: Wadsworth.
- Miller, J. D., & Lynam, D. (2001). Structural models of personality and their relation to antisocial behavior: A meta-analytic review. *Criminology*, 39, 765–798. <https://doi.org/10.1111/j.1745-9125.2001.tb00940.x>
- Moffitt, T. E., Gabrielli, W. F., Mednick, S. A., & Schulsinger, F. (1981). Socioeconomic status, IQ, and delinquency. *Journal of Abnormal Psychology*, 90(2), 152–156. <https://doi.org/10.1037/0021-843X.90.2.152>
- Murdock, N. L. (2013). *Psikolojik danışma ve psikoterapi kuramları* (F. Akkoyun, Çev. Ed.). Ankara: Nobel Yayınları.
- Nigel, S. M., Dudeck, M., Otte, S., Knauer, K., Klein, V., Böttcher, T., Maaß, C., Vasic, N., & Streb, J. (2018). Psychopathy, the Big Five and empathy as predictors of violence in a forensic sample of substance abusers. *The Journal of Forensic Psychiatry & Psychology*, 29(6), 882–900. <https://doi.org/10.1080/14789949.2018.1439993>
- O'Riordan, C., & O'Connell, M. (2014). Predicting adult involvement in crime: Personality measures are significant, socio-economic measures are not. *Personality and Individual Differences*, 68, 98–101. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2014.04.010>
- Olson, K. R. (2005). Engagement and self-control: Superordinate dimensions of Big Five traits. *Personality and Individual Differences*, 38(7), 1689–1700. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2004.11.003>
- Pfohl, S. (1994). *Images of deviance and social control: A sociological history*. New York, NY: McGraw-Hill.
- Próspero-Luis, J., Moreira, P. S., Paiva, T. O., Teixeira, C. P., Costa, P., & Almeida, P. R. (2017). Psychopathy, criminal intentions, and abnormal appraisal of the expected outcomes of theft. *Legal and Criminological Psychology*, 22(2), 314–331. <https://doi.org/10.1111/lcrp.12103>

- Quay, H. (1986). The behavioral reward and inhibition systems in childhood behavior disorder. In M. Bloomingdale (Ed.), *Attention Deficit Disorder: Research in treatment, psychopharmacology and attention* (Vol. 3). New York: Spectrum.
- Reid, S. T. (2006). *Crime and criminology* (11th ed.). Boston: McGraw Hill.
- Roberts, B. W., & Mroczek, D. (2008). Personality trait change in adulthood. *Current Directions in Psychological Science*, 17(1), 31–35. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8721.2008.00543.x>
- Rolison, J. J., Hanoch, Y., & Gummerman, M. (2013). Characteristics of offenders: The HEXACO model of personality as framework for studying offenders' personality. *The Journal of Forensic Psychiatry & Psychology*, 24(1), 71–82. <https://doi.org/10.1080/14789949.2012.752024>
- Schmallegger, F. (2008). *Criminal justice: A brief introduction* (7th ed.). Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.
- Schuessler, K. F., & Cressey, D. R. (1950). Personality characteristics of criminals. *American Journal of Sociology*, 50, 476–484. <https://doi.org/10.4103/0972-6748.196058>
- Sharma, N., Prakash, O., Sengar, K., Chaudhury, S., & Singh, A. (2015). The relation between emotional intelligence and criminal behavior: A study among convicted criminals. *Industrial Psychiatry Journal*, 24(1), 54–58. <https://doi.org/10.4103/0972-6748.160934>
- Shoemaker, D. J. (2005). *Theories of delinquency: An examination of explanations of delinquent behavior*. New York, NY: Oxford University Press.
- Siegel, L. (2009). *Criminology* (10th ed.). Belmont, CA: Cengage Learning.
- Sleep, C. E., Lynam, D. R., & Miller, J. D. A. (2021). Comparison of the validity of very brief measures of the Big Five/Five-Factor Model of personality. *Assessment*, 28(2), 739–758. <https://doi.org/10.1177/1073191120939160>
- Stitt, B. G., & Giacompassi, D. J. (1992). Trends in the connectivity of theory and research in criminology. *The Criminologist*, 17(1), 1–6. <https://doi.org/10.1037/0021-843X.103.2.328>
- Taymur, İ., & Türkçapar, M. H. (2012). Kişilik: Tanımı, sınıflaması ve değerlendirmesi. *Psikiyatri Güncel Yaklaşımlar*, 4, 154–177. <https://doi.org/10.5455/cap.20120410>
- Tennenbaum, D. (1977). Personality and criminality: A summary and implications of the literature. *Journal of Criminal Justice*, 5, 225–235. [https://doi.org/10.1016/0047-2352\(77\)90041-1](https://doi.org/10.1016/0047-2352(77)90041-1)
- Tharshini, N. K., & Ibrahim, F. (2020). Risk factors that contribute towards deviant behaviour: A systematic review. *Jurnal Perspektif*, 12, 28–38.
- Tharshini, N. K., Ibrahim, F., Kamaluddin, M. R., Rathakrishnan, B., & Che Mohd Nasir, N. (2021). The link between individual personality traits and criminality: A systematic review. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 18(16), 8663. <https://doi.org/10.3390/ijerph18168663>
- Traynham, S., Kelley, A. M., Long, C. P., & Britt, T. W. (2019). Posttraumatic stress disorder symptoms and criminal behaviour in U.S. Army populations: The mediating role of psychopathy and suicidal ideation. *The American Journal of Psychology*, 132, 85–95. <https://doi.org/10.5406/amerjpsyc.132.1.0085>
- Tornquist, M., & Miles, E. (2019). Trait self-control and beliefs about the utility of emotions for initiatory and inhibitory self-control. *European Journal of Social Psychology*, 49(6), 1298–1312. <https://doi.org/10.1002/ejsp.2581>
- Trulson, C. R., Haerle, D. R., Caudill, J. W., & DeLisi, M. (2016). *Lost causes: Blended sentencing, second chances, and the Texas Youth Commission*. Austin, TX: University of Texas Press.
- Waldo, G. P., & Dinitz, S. (1967). Personality attributes of the criminal: An analysis of research studies, 1950–1965. *Journal of Research in Crime and Delinquency*, 4, 185–202. [https://doi.org/10.1016/0047-2352\(77\)90041-1](https://doi.org/10.1016/0047-2352(77)90041-1)
- Zuckerman, M. (1989). Personality in the third dimension: A psychobiological approach. *Personality and Individual Differences*, 10, 391–418. [https://doi.org/10.1016/0191-8869\(89\)90004-4](https://doi.org/10.1016/0191-8869(89)90004-4)